

Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci
Katedra Ústavného práva

Diplomová práca
Priama voľba prezidenta a jej dopad na ústavný systém
Juraj Pandi
2011

„Prehlasujem, že som diplomovú prácu na tému: Priama voľba
prezidenta a jej dopad na ústavný systém spracoval sám
a uviedol som všetky použité pramene.“

Abstrakt

Názov mojej práce je „Priama voľba prezidenta a jej dopad na ústavný systém“. Práca sa bude zaoberať vývojom priamej voľby prezidenta a konštituovaním jeho funkcie a bude porovnávať jednotlivé systémy na základe jednotlivých modelov ústavných systémov. Je to téma veľmi aktuálna a zaoberá sa otázkami aký model volieb hlavy štátu je najideálnejší, a prečo, a samozrejme určuje aj výhody a nevýhody už existujúcich systémov.

The title of my thesis is "Direct election of the President and its Impacts on the Constitutional System." The thesis will deal with the development of the direct presidential election and the establishment of the function of a president, as well as it will compare individual systems on the basis of the corresponding models of the constitutional systems. The topic is considerably up-to-date and deals with the questions such as what is the most ideal model of the presidential elections and why, and, naturally, it also determines the advantages and disadvantages of the already existing governmental systems.

Obsah

ÚVOD.....	4
1.KAPITOLA: Jednotlivé ústavné systémy.....	6
1.1 Monarchie.....	6
1.2 Republiky.....	7
1.2.1 Parlamentné republiky.....	7
1.2.2 Prezidentské republiky.....	9
1.2.3 Kancelárske republiky.....	12
1.2.4 zhrnutie jednotlivých ústavných systémov.....	13
2.KAPITOLA: História funkcie prezidenta v ČSR, jeho voľby a dopad na ústavný systém.....	15
2.1 Prezident v ČSR v medzivojnovom období(1918-1938)...	15
2.1.1 Dočasná Ústava z roku 1918.....	15
2.1.2 Ústava z roku 1920.....	17
2.1.3 Zhrnutie.....	20
2.2 Prezident v povojnovom období 1948-1989.....	20
2.2.1 Ústava z roku 1948.....	20
2.2.2 Ústava z roku 1960.....	21
2.2.3 Úprava z roku 1968.....	22
2.2.4 Zhrnutie.....	22
3.KAPITOLA: Voľba a postavenie prezidentov v krajinách V4.	24
3.1 Česká republika.....	25
3.2 Poľská republika.....	28
3.3 Maďarská republika.....	30
3.4 Slovenská republika.....	32
3.5 Zhrnutie.....	35
4.KAPITOLA: Výhody a nevýhody priamej voľby prezidenta a ich dopad na ústavný systém.....	41
5.ZÁVER	52
6.CONCLUSION	54
7.LITERATÚRA	56

Úvod

Názov mojej diplomovej práce je „Priama voľba prezidenta a jej dopad na ústavný systém“. Téma ma zaujala svojou aktuálnosťou, ako v Českej republike, tak i vo svete. Z názvu vyplýva, že sa budem zaoberať dopadmi priamych volieb prezidenta na ústavný systém, a taktiež zmenou právomocí prezidenta po samotnej aplikácii priamej voľby.

Prezident republiky je hlavou štátu.¹ Postavenie hlavy štátu má v každom demokratickom systéme špecifický význam. Je inštitucionálnym aj symbolickým vyjadrením suverenity štátu. Jednotlivé koncepčné riešenia prezidentov sú v moderných demokraciách riešené veľmi rozmanito.

Republika je štátnou formou, v ktorej je hlava štátu volená na základe ústavy. Republiky sú rozdeľované do jednotlivých skupín. Delenie je závislé na fungovaní vzťahov medzi najvyššími ústavnými orgánmi.

Rozdeľujeme ich:

- republiky parlamentné - napr.: Slovenská a Česká republika
- republiky prezidentské - USA

V súčasnosti sa uvádza, že v približne jednej tretine republík si hlavu štátu volia v nepriamych voľbách, napr. formou voľby v parlamente.² V práci sa zameriam na priamu voľbu prezidenta, zanalyzujem jednotlivé výhody a nevýhody priamej voľby, aký majú jednotlivé typy volieb vplyv a dopad na ústavný systém republiky, a na postavenie prezidenta v ústavnom systéme, teda v systéme vlády.

Budem sa zaoberať dôvodmi, prečo štát má pristúpiť k priamej voľbe prezidenta, aký vplyv to bude mať na kompetencie prezidenta, pretože zmena voľby by mala za

---

¹ Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR, čl. 54 ods. 1 v znení neskorších predpisov

² Svák, J., Cibuľka, L., Ústavné právo Slovenskej republiky - osobitná časť. Bratislava: Euro kódex, 2009, s.27-30, ISBN 978-80-89363-33-9

následok zmenu ústavy, teda zásadnú zmenu vo fungovaní hlavy štátu.

Aby som mohol vnieŤ dané otázky do mojej diplomovej práce, bude zahŕňať aj historickú osnovu volieb československých prezidentov na základe jednotlivých ústav, ktoré boli počas existencie ČSR prijaté. Porovnáam jednotlivé ústavy a volby prezidentov v nich zakotvené, ich právomoci a postavenie v politickom systéme danej doby. Na komparáciu by som ďalej využil postavenie prezidentov v krajinách V-4. Následne sa budem zaoberať tým, prečo sa na Slovensku rozhodlo schváliť ústavným zákonom priamu voľbu prezidenta, a prečo tak nebolo uskutočnené aj v Českej republike.

Vo všetkých kapitolách mojej práce budem analyzovať dopady jednotlivých volieb prezidentov na ústavný systém porovnaním s modelom danej formy vlády.

Cieľom mojej práce je, aby som na základe dostupných informácií vytvoril možné modely fungovania v Českej republike po zmene nepriamej voľby na priamu voľbu prezidenta. Snahou je vytvoriť čo najvhodnejší systém, pokúsim sa navrhnúť zmenu ústavy, ako i právomoci prezidenta. Celkovo sa pokúsim v čo najväčšej možnej miere naplniť hypotézy a ciele zadanej diplomovej práce.

Záverom zhodnotím akú formu vlády, poprípade akú zmenu ústavy považujem za najvhodnejšiu pre Českú republiku a aj to, prečo ju za takú považujem.

Dúfam, že sa mi podarí splniť všetky aspekty diplomovej práce a dopracujem sa k cieľom, ktoré boli na začiatku stanovené.

1. KAPITOLA

JEDNOTLIVÉ ÚSTAVNÉ SYSTÉMY

V prvej kapitole mojej práce objasním postavenie prezidenta v jednotlivých ústavných systémoch. Opisom systému formy vlády podľa modelovej republiky, ktorá je za modelovú považovaná aj podľa odborných zdrojov.

Na svete existuje niekoľko druhov štátnych zriadení - ústavných systémov, na základe ktorých daný štát robí svoju politiku. Základnými formami vlády v súčasnom svete sú : monarchie alebo republiky.

1.1 Monarchie

Zo štátoprávneho hľadiska môžeme v monarchii rozoznávať nasledujúce znaky :

- monarcha má suverénne , privilegované postavenie, má osobitné prerogatívy , stojí nad ostatnými občanmi
- stojí na čele štátu ako jeho hlava
- nezodpovednosť z funkcie
- nositeľom štátnej suverenity
- sú spravidla dedičné na princípe rodu, funkcia prechádza na potomkov monarchu podľa rôznych systémov následníckeho práva alebo je doživotne volený.³

Výnimkou v Európe je Vatikán, kde je pápež volený kolégiom kardinálov, ale zato doživotne. Tak isto je výnimkou Andorra, ktorá má určité zvláštnosti v obsadzovaní panovníckeho úradu, ktorý je titulárne obsadený francúzskym prezidentom a španielskym biskupom, ale de facto je Andorra riadená miestnymi zástupcami- dvomi vikármi⁴.

---

³ Svák, J., Cibulka, L., Ústavné právo Slovenskej republiky - osobitná časť. Bratislava: Euro kódex, 2009, s.25, ISBN 978-80-89363-33-9

⁴ Malátková, J., OTTOVA ENCYKLOPEDIA A-Ž. Český Tešín: OTTOVO NAKLADATELSTVÍ, 2007, s. 880. ISBN 80-7360-014-5

1.2 Republika

Keďže práca nesie názov priamej voľby prezidenta, budem sa zaoberať v tejto kapitole jednotlivými formami republík, a tým aké postavenie má v jednotlivých systémoch prezident. Posúdim akými právomoci disponuje, a ako jeho zvolenie vplýva na ústavný systém daného modelu.

Republika je štátna forma, v ktorej je hlava štátu volená podľa ústavy platnej v danom znení. Na čele republiky stojí prezident⁵. Aj republiky môžu byť delené podobne ako monarchie, na určité skupiny či druhy. Podľa toho, aké postavenie majú jednotlivé zložky štátnej moci, a ako vplývajú na politiku daného štátu.

Podľa druhu delíme republiky na parlamentné, prezidentské a direktoriálne⁶. Sú to originálne typy republík. Za istých okolností k nim môžeme zaradiť aj kancelárske republiky - modifikovaný typ republiky.⁷ Vo vývoji niektorých štátov dochádzalo k zlučovaniu prvkov typických pre základné formy vlády a tým vznikali tzv. zmiešané formy vlády.

Podľa názvov je jasné, kto má aké postavenie v republike a od koho vychádza štátna moc.

1.2.1 Parlamentná republika

Pre parlamentnú republiku je hlavným prvkom fungovania štátu parlament. Je orgánom moci zákonodarnej, najdôležitejším prvkom moci v štáte, pretože sa od neho odvíjajú ostatné

---

⁵ I pri republikách nájdeme výnimku keď na čele republiky San Marino stoja kapitáni- regenti vykonávajúci funkciu hlavy štátu. Zrov.: Malátková, J., OTTOVA ENCYKLOPEDIA A-Ž. Český Tešín: OTTOVO NAKLADATELSTVÍ, 2007, s. 880. ISBN 80-7360-014-5

⁶ tento ústavný systém stojí predovšetkým na princípe priamej demokracie - teda referenda a uplatňuje sa iba vo Švajčiarsku, kde tento princíp posiluje konsenzus občanov a koriguje zákonodarnú moc. Zrov. Blahož, J., Balaš, V., Klíma, K.. *Srovnávací ústavní právo. 3 vydanie. Praha: ASPI, 2007, s.103-104. ISBN 9788073573126*

⁷ Svák, J., Cibulka, L., *Ústavné právo Slovenskej republiky - osobitná časť. Bratislava: Euro kódex, 2009, s.27-29, ISBN 978-80-89363-33-9*

zložky moci v krajine. To znamená, že parlament ako zákonodarný orgán dominuje nad ostatnými zložkami moci⁸.

Parlamentná forma vlády, inak nazývaná aj parlamentná demokracia, je najrozšírenejším deklarovaným typom výkonu moci v štáte. Jej základným znakom je dominantné postavenie zákonodarnej moci voči moci výkonnej (teda voči vláde ale i prezidentovi). Vláda je tu politicky zodpovedná parlamentu, nakoľko jej zostavenie je výsledkom politického diania v parlamente. Vláda je zložená z poslancov čo de facto oslabuje jej postavenie, sama o sebe nemôže bez pomoci parlamentu presadzovať svoje programové vyhlásenie, nemôže bez podpory zákonodarného zboru prijímať zákony k plneniu svojich cieľov.

Ako som uviedol, nevyhnutným predpokladom na získanie a uplatnenie vládnej moci je podpora exekutívneho orgánu, teda podpora zo strany parlamentu. Podporu musí mať vláda počas celého svojho funkčného obdobia. Vláda sa musí stále opierať o väčšinu v parlamente a je mu politicky zodpovedná,⁹ resp. väčšina poslancov parlamentu ju musí tolerovať¹⁰ (napríklad tzv. menšinové vlády, najmä v škandinávskych krajinách, ale aj vláda premiéra Miloša Zemana v Českej republike v rokoch 1998 - 2002).

Pre parlamentné republiky je parlament, alebo zastupiteľský zbor orgánom moci, ktorý sa podieľa na fungovaní štátu. Pre tento systém je charakteristické, že parlament volí prezidenta, a z jeho kruhov je tvorená vláda, voči ktorej má počas volebného obdobia aj kontrolnú funkciu.

Pre prezidenta v tomto systéme je charakteristické, že jeho postavenie je slabšieho charakteru z hľadiska jeho právomocí a kompetencií. Oproti prezidentom voleným v prezidentských republikách. Väčšina prezidentových

---

⁸ Svák, J., Cibulka, L., Ústavné právo Slovenskej republiky - osobitná časť. Bratislava: Euro kódex, 2009, s.28, ISBN 978-80-89363-33-9

⁹ Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR, čl. 69-72, v znení neskorších predpisov

¹⁰ Pavlíček, V. a kol. Ústavní právo a státověda. I. díl- obecná státověda. Praha: Linde, 1998, s. 22-23

rozhodnutí spojených s výkonom jeho funkcie podlieha kontrasignácií niektorého z členov vlády, ktorý je tak isto zodpovedný parlamentu.

Prezident tu teda v niektorých svojich rozhodnutiach ani nenesie politickú zodpovednosť, a v podstate je z výkonu svojej funkcie nezodpovedný¹¹.

Ako príklad nezodpovednosti najvyššieho ústavného činiteľa by sme mohli uviesť krajinu, ktorá je síce tradičnou monarchiou, ale podľa môjho názoru sa táto téza hodí i na niektorých prezidentov. Touto tézou je vo Veľkej Británii formula ktorá vyjadruje už tradičné „kráľovná panuje ale nevládne“ (The Queen reigns but does not govern)¹².

Vo svete panuje trend kedy si tretina republík volí prezidenta nepriamo - formou volieb zborom voliteľov. Medzi takéto republiky patrí aj Česká republika. Na druhú stranu je nutné povedať, že dve tretiny republík si svojho prezidenta volí v priamych voľbách. To ešte nemusí mať za následok, že sa jedná o prezidentskú republiku. Existujú aj krajiny, kde je priama voľba prezidenta občanmi, ale systém je aj naďalej parlamentný, teda parlamentná demokracia. Takisto ani priama voľba prezidenta občanmi nemusí nutne znamenať, že takýto prezident bude mať väčšie kompetencie ako jeho kolega volený parlamentom.

1.2.2 Prezidentská republika

Sú republiky, pre ktoré je priama voľba prezidenta hlavným prvkom prenesenia štátnej moci na hlavu štátu, teda jeho priame delegovanie do funkcie.

---

¹¹ **Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR, čl.62-63 v znení neskorších predpisov** Zväčša je to ústava ,ktorá vymedzuje kompetencie prezidenta a určuje okruh jeho výlučných právomocí i právomocí , ktoré podliehajú kontrasignácii vlády

¹² Blahož, J., Balaš, V., Klíma, K.. *Srovnávací ústavní právo*. 3 vydanie. Praha: ASPI, 2007, s.100. ISBN 9788073573126

Medzi najvýznamnejšie prezidentské republiky so silným postavením prezidenta patria USA a modifikovane aj Ruská federácia, ktorá je zvláštnym typom fungovania najvyšších ústavných orgánov.

Tieto krajiny sú prezidentskými republikami, ich ústavné zriadenie je od seba veľmi odlišné, čo len potvrdzuje, že sa nedá ustanoviť ideálny model systému vlády podľa postavenia prezidenta.

Napríklad v USA nie je prezident volený priamo občanmi, ale prostredníctvom zboru voliteľov, ktorý dostal poverenie na voľbu od svojich voličov.¹³ To však neznamená, že kandidát s väčšinou podporou ľudu bude nakoniec aj víťazom volieb¹⁴. Tento model vyplýva z histórie, preto je postavenie prezidenta v USA veľmi silné.

Jeho postavenie vyplýva z ústavy, je hlavou moci výkonnej. Jeho „vláda“, ktorú menuje, nepodlieha podpore zo strany parlamentu. Na rozdiel od parlamentnej republiky nepodlieha moc výkonná, prezident a jeho „ministri“, voľbám do kongresu, teda do parlamentu USA. Nie je parlamentom ani volený, a ani „vláda“ z neho nie je delegovaná, nie je mu ani zodpovedná¹⁵.

Prezidentský systém formy vlády je založený na konkurencii štátnych mocí, zákonodarnej a exekutívnej. Na rozdiel od parlamentnej formy vlády kde ide skôr o spoluprácu zložiek moci¹⁶.

Vo Francúzsku, ako v ďalšej modelovej krajine, možno vidieť postavenie prezidenta po priamej voľbe občanmi. Ide o tzv. neoprezidentský alebo zmiešaný typ vlády, ktorý v sebe

---

¹³ Kresák, P., Ústavy a ústavné dokumenty vybraných štátov, Bratislava : vydavateľstvo MAZN, 1997, s. 135 - 136.

¹⁴ Takáto situácia nastala v dejinách USA celkovo 4 krát a to v rokoch 1824, 1876, 1888 a konečne v roku 2000 kedy vyhral G.W. Bush boj o prezidentské kreslo i keď ho volilo menej občanov ako protikandidáta Al Gora.

¹⁵ Pavlíček, V. a kol. Ústavní právo a státověda 2. doplněné a podstatně rozšířené vydání. Praha: Linde, 2008. s. 141-158

¹⁶ Blahož, J., Balaš, V., Klíma, K.. Srovnávací ústavní právo. 3 vydanie. Praha: ASPI, 2007, s.104-108. ISBN 9788073573126

nesie prvky prezidentského a parlamentného fungovania moci v štáte¹⁷.

Právomoci nie sú silné z povahy vyplývajúcej z ústavy, ale jeho postavenie je silné na základe tradície. Je morálnou autoritou v štáte, predsedom rady ministrov. Je to veľmi zvláštny typ formy vlády, nakoľko vedľa prezidenta ako predsedu rady ministrov zasadá aj vláda pod vedením premiéra. Jeho moc vychádza z priamych volieb osoby prezidenta občanmi¹⁸. Toto postavenie francúzskeho prezidenta je dané od vytvorenia ústavy V. republiky, pod vedením de Gaulla¹⁹, ktorý upevnil postavenie prezidenta. Dokonca chcel predĺžiť funkčné obdobie vlády prezidenta na dvanásť rokov z pôvodných sedem²⁰, pretože to bola priemerná dĺžka panovania francúzskych kráľov.

Vo Francúzsku sú prezidenti chápaní ako nástupcovia kráľov. Z historického vývoja vyplýva ich morálne a autoritatívne postavenie v krajine.

Môžeme to zhrnúť nasledovne : charakteristickým znakom prezidentskej (prezidiálnej) či polo-prezidentskej alebo neoprezidentskej formy vlády je striktné oddelenie moci v štáte, zákonodarnej moci od moci výkonnej .²¹

Legitimita oboch zložiek je odvodená od občanov, poslanci aj prezident dostávajú mandát od prvotných nositeľov moci v štáte. Ak v parlamentnom systéme patrí dominantné postavenie zákonodarnému zboru, v prezidentskom či v polo-prezidentskom alebo neoprezidentskom systéme, stoja na dvoch póloch

---

¹⁷ Svák, J., Cibulka, L., Ústavné právo Slovenskej republiky - osobitná časť. Bratislava: Euro kódex, 2009, s.31, ISBN 978-80-89363-33-9

¹⁸ Blahož, J., Balaš, V., Klíma, K.. *Srovnávací ústavní právo*. 3 vydanie. Praha: ASPI, 2007, s.108-110. ISBN 9788073573126

¹⁹ Palúš, I. Vysokoškolské učebné texty právnickej fakulty. Košice : Vydavateľstvo P.J. Šafárika, 1999, s. 151-167, ISBN: 80-7097-361-7

²⁰ 7 ročné volebné obdobie Francúzskych prezidentov skončilo v roku 2002, kedy sa zákon toto obdobie skrátilo na 5 rokov, čo je štandardné volebné obdobie prezidentov vo väčšine európskych štátov.

²¹ Svák, J., Cibulka, L., Ústavné právo Slovenskej republiky - osobitná časť. Bratislava: Euro kódex, 2009, s.29, ISBN 978-80-89363-33-9

parlament a prezident. Parlament vykonáva zákonodarnú moc, prezident stojí na čele výkonnej moci²².

1.2.3 Kancelárska republika

Posledným typom republiky je kancelársky, ktorý možno nájsť v európskych krajinách ako je Nemecko či Rakúsko. Tento typ sa vyznačuje veľmi slabým postavením prezidenta. V Nemecku je volený podobne ako v parlamentnej forme zastupiteľským orgánom, je mu zodpovedný. Rakúsky prezident je volený priamo občanmi ale jeho právomoci sú aj tak veľmi oklieštené²³. V čele systému stojí kancelár²⁴, a je de facto hlavou štátu, a má oveľa väčšie právomoci ako má premiér v parlamentnej republike.

Pre kancelársku formu vlády platí, že prezident predstavuje ceremoniálnu osobou, ktorá zastupuje štát navonok, je predstaviteľom krajiny, ale skutočné dopady jeho funkcie na ústavný systém nie sú také silné ako v prezidentskej či polo-prezidentskej republike.

Na jednotlivých príkladoch je možné vidieť, že do konštituovania hlavy štátu veľmi zasahujú historické udalosti a tradície. Kedy sa napríklad staré monarchie, ktoré nemajú s monarchiami veľmi dobré skúsenosti transformujú na republiky. Osoby monarchov sú nahradzované prezidentmi ako novodobými hlavami štátov.

Sú však aj republiky, ktoré boli v minulosti monarchiami, a vytvorili si silné postavenie prezidenta. Ich monarchistické zriadenie bolo tradičné a jeho postavenie priamo odvodili od osoby monarchu. Dali do rúk prezidenta rozsiahle právomoci na

---

²² Říchová, B. a kol. *Komparace politických systému I*. Praha: VŠE 1995, s. 56a

²³ Klokočka, V., Wagnerová, E. *Ústavy států Evropské unie*, 1. vydání. Praha: Linde, 1997, s.461.

²⁴ Svák, J., Cibulka, L., *Ústavné právo Slovenskej republiky - osobitná časť*. Bratislava: Euro kódex, 2009, s.30-31, ISBN 978-80-89363-33-9: Nemecký kancelár zostavuje vládu ktorá sa nemusí opierať ani o podporu zo strany parlamentu

fungovanie v republike. Historický prvok je prvok veľmi dôležitý pri konštituovaní postavenia hlavy štátu.

Podľa tohto rozdelenia je možné vidieť, že sa nedá vytvoriť jednotný model, ktorý by priamo charakterizoval priamu voľbu prezidenta. Všetky modely sa vyznačujú vo väčšine prípadov väčším a silnejším postavením hlavy štátu oproti nepriamo zvolenému prezidentovi.

Je veľmi obtiažne určiť model, respektíve systém, ktorý by mal jednoznačnú formu vlády, nakoľko sú rôzne modifikácie jednotlivých systémov.

Stále platí, že postavenie prezidenta a jeho voľby sú upravené ústavou daného štátu, prípadne zákonom dopĺňujúcim voľbu prezidenta. Je potrebné pri zmene voľby hlavy štátu zmeniť ústavu, teda ústavný zákon, a na to treba zväčša politickú vôľu, ktorá nie je vždy viditeľná, a samozrejme aj politický konsenzus.

Príkladom na túto situáciu sa dá uviesť Slovenská republika. V roku 1998 nebola Národná rada Slovenskej republiky schopná vytvoriť podmienky pre zvolenie prezidenta, a nesplnila si svoju základnú ústavnú povinnosť. Preto bol na Slovensku prijatý ústavný zákon o priamej voľbe prezidenta²⁵. Dopady tejto ústavnej zmeny rozoberiem v ďalších kapitolách.

1.2.4 Zhrnutie jednotlivých ústavných systémov

Záverom kapitoly by som rád uviedol, že vo svete sa vyskytujú rôzne modifikácie jednotlivých ústavných modelov. Len veľmi ťažko je možné nájsť ideálny model respektíve model zostavený podľa teoretického vzoru. Je badateľné, že štáty si vytvárajú konsenzus tak, aby vyhovovali politickej situácii v danej krajine, a zároveň podmienkam jej politického systému.

Niečo podobné by sa dalo aplikovať aj pri zmene systému voľby prezidenta v Českej republike - kedy by si mohla vziať

---

²⁵ Zákon č. 9/1999 Zb, v znení neskorších predpisov.

z jednotlivých modelů příklad a vytvořit ústavní změnu tak,
aby vyhovovala českému politickému systému.

2. KAPITOLA

HISTÓRIA FUNKCIE PREZIDENTA V ČSR, JEHO VOLBY A DOPAD NA ÚSTAVNÝ SYSTÉM

2.1. Prezident v ČSR v medzivojnovom období (1918-1948)

Pre pochopenie otázok vzniku, vývoja a postavenia prezidenta republiky je potrebné poznať a analyzovať vznik a vývoj československej štátnosti, ktorá trvala do 31. decembra 1992. Od 1.1.1993 hovoríme o 2 samostatných republikách. V tejto kapitole, preto zhrniem vývoj a postavenie prezidenta podľa jednotlivých ústav prijatých počas fungovania Československej republiky.

2.1.1 dočasná ústava z roku 1918

1. svetová vojna, ruská revolúcia z februára 1917 vytvorili predpoklady na zánik Rakúsko - Uhorska a vytvorenie nového štátu v roku 1918.²⁶ V tomto roku, 13.11. 1918, bola vydaná dočasná ústava ako zákon číslo 37/1918 Zb. pre nový štát v Európe - pre Československo. Vznikla na základe udalostí z 28. októbra 1918.

Tento zákon konštatoval vznik samostatného československého štátu s tým, že jeho forma bude určená Národným zhromaždením po dohode s Národnou radou v Paríži. Upravil štruktúru najvyšších štátnych orgánov, ich utváranie a vzťahy. Štát mal republikánsku formu vlády a uplatňovali sa v ňom princípy parlamentarizmu. Najvyššími štátnymi orgánmi sa stalo Národné zhromaždenie, prezident a vláda, ich fungovanie bolo zhrnuté do 21 paragrafov²⁷, v máji 1919 bola novelizovaná

---

²⁶ 28.10.1918 Národný výbor prijal zákon o zriadení samostatného československého štátu, ako zákon č.11/1918 - označovaný ako prvé ústavné provizórium., zrov.: Hroch, M. Evropa-historické události. Praha: Maldá fronta, 1977, s.210.

²⁷ Zákon č. 37/1918 Zb, prozatimní ústava z 13.11. 1918.

a s účinnosťou od 6.3.1920 ju nahradila ústavná listina Československej republiky²⁸.

Politici, ktorí stáli za vznikom republiky si do čela štátu zvolili prezidenta, a tým sa stal **Tomáš Garrigue Masaryk**.

Je možné povedať, že ústava z roku 1918 bola základom pre konštituovanie postavenia hlavy štátu v Československej republike. Podľa ústavy bol prezident volený Národným zhromaždením²⁹, teda nepriamo, a z tejto voľby vyplývalo aj jeho postavenie v systéme vlády v Československej republike.

Všetky jeho úkony spojené s výkonom funkcie hlavy štátu museli byť na základe ústavy kontrasignované³⁰ - spolu podpísané niektorým z členov vlády, ktorý tak na seba preberal zodpovednosť za jednanie prezidenta. Z tohto ustanovenia vyplýva, že prezident republiky ako hlava štátu nemal postavenie silného charakteru. Bol zodpovedný Národnému zhromaždeniu ako inštitúcii, ktorá ho do funkcie ustanovila³¹. Je potrebné povedať, že postavenie prezidenta je dané historickým vývojom. Bola tu výrazná snaha o zníženie právomocí prezidenta ako hlavy štátu. Na druhú stranu boli druhou novelou ústavy z roku 1919 rozšírené.

O tomto nám vypovedá aj fakt, že prezident mal voči parlamentu iba relatívne právo veta, a že v prípade prehlasovania prezidentského veta bol zákon platný aj bez prezidentovho podpisu. Podobné znaky môžeme vidieť aj v súčasnosti u novodobých prezidentov.³²

Tomáš Garrigue Masaryk ako prvý prezident Československej republiky bol v ťažkých časoch obklopený ľuďmi, ktorí sa

---

²⁸ Zákon č. 121/1920 Zb, Ústava Československej republiky v znení neskorších predpisov.

²⁹ Zákon č. 37/1918 Zb, o prozatimní ústave v znení neskorších predpisov, §7.

³⁰ Zákon č. 37/1918 Zb, o prozatimní ústave v znení neskorších predpisov, §10. Zrov. http://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1918.html

³¹ Prezidentove právomoci boli upravené v časti „O prezidentu republiky“ konkrétne v § 10-11 zákona č.37/1918Zb.

³² zrov. : zákon č. 1/1993, Ústava 4eskej republiky v znení neskorších predpisov, čl. 62 písm. h).

taktiež podieľali na tom, že sa dve krajiny, dlhé roky zviazané v monarchistickej vláde, stali samostatnými.

Pokiaľ ide o ústavné zriadenie, ústava z roku 1918 bola dočasnou v zmysle, že politici okamžite začali vypracovávať ústavu novú. Teda ústavu „ plnohodnotnú“, ktorá vstúpila do platnosti v roku 1920.

V ústave z roku 1918, kde je priamo zakotvená štruktúra a konštituovanie základných štátnych inštitúcií, je hlava štátu zaradená do samostatnej hlavy. Bola upravená jeho voľba do doby, kedy bude podľa novej ústavy zvolená nová hlava štátu.³³

V prvej republike bol po jej vzniku vytvorený systém, ktorý nahradil monarchistické zriadenie po páde Rakúska-Uhorska. Tento systém vytvorený zakladateľmi republiky bol založený na osobe prezidenta, ktorého volilo Národné zhromaždenie³⁴, a ktorý mal politicky slabé postavenie. Z ústavy vyplývajúce postavenie prezidenta sa podľa môjho názoru nevzťahovalo na osobu Tomáša Garrigue Masaryka ktorý bol osobou veľmi silnou a mal nepochybne politický vplyv a vysokú politickú autoritu.

2.1.2 ústava z roku 1920 (zákon číslo 121/1920)³⁵,

Nahradila dočasnú ústavu z roku 1918, a platila až do prijatia Ústavy 9. mája z roku 1948. vzorom tejto ústavy boli ústavy niektorých západných štátov, a to hlavne ústavy americkej a francúzskej z roku 1875, ale napríklad aj ústavu Weimarskej republiky³⁶.

---

³³ Zákon č. 37/1918 Zb, o prozatimní ústave v znení neskorších predpisov, §7.

³⁴ O parlamentnej republike môžeme hovoriť až po druhej novele ústavy, novela z roku 1919, zákon číslo 271/1919, pretože v základnej podobne ustanovovala jednotu moci výkonnej a zákonodarnej.

³⁵ Zákon zo dňa 29.2. 1920 uvádzal ústavnú listinu Československa.

³⁶ Palúš, I.Vysokoškolské učebné texty právnickej fakulty. Košice:

Vydavateľstvo P.J. Šafárika, 1999, s. 151-167

Prezident republiky je v tejto ústave zaradený do jednej hlavy spolu s mocou výkonnou - s vládou, a na rozdiel od ústavy z roku 1918 prišiel o samostatné postavenie v ústave. Na druhú stranu opäť jeho osoba zastáva postavenie moci výkonnej, ale je tu viditeľné, že ku všetkým úkonom prezidenta je nutná kontrasignácia člena vlády.³⁷

Východiskové body ústavy zo vzorov západných štátov mali za následok fakt, že prezident mal ústavne zabezpečené široké právomoci ako napríklad francúzsky prezident. Obsahovo boli jeho právomoci naplnené podľa vzoru rakúskych monarchov³⁸.

Tak isto ako v ústave z roku 1918 bol volený Národným zhromaždením, oboma jeho komorami, pretože ústava z roku 1920 zakotvila senát. Podľa novej ústavy mohol prezident zastávať svoju funkciu dve po sebe idúce volebné obdobia³⁹. Toto ustanovenie sa nevzťahovalo na Tomáša Garrigue Masaryka, ako na prvého Československého prezidenta, pretože bol zvolený dohromady aj s voľbou z roku 1918: 4 - krát.⁴⁰

Čo sa týka právomocí prezidenta, ústava ich upravuje v čl. 64 ods. 1, v § 2 ústavnej listiny⁴¹ kde bol charakterizovaný ako hlava štátu. Významné právomoci mal na úseku zákonodarnej, výkonnej, ale i súdnej moci. Rozsiahlymi právomocami disponoval prezident vo vzťahu k Národnému zhromaždeniu, ku

---

³⁷ Kompetencie prezidenta boli ohraničené ústavou resp. jednotlivým obyčajným zákonom, v čom mal oproti vláde značnú nevýhodu, keďže jej kompetencie boli univerzálne. Zrov. : Hřebejk J., Gronský, J. Dokumenty k ústavnému vývoji Československa I. (1918-1945). Praha: Karolinum, 2002. s. 76-77.

³⁸ Hřebejk J., Gronský, J. Dokumenty k ústavnému vývoji Československa I. (1918-1945). Praha: Karolinum, 2002. s. 96-105

³⁹ Voľbu prezidenta upravoval zákon č 161/1920 Zb. Masaryk mal ako prvý prezident špeciálnu výnimku.

⁴⁰ Masaryk bol jediným prezidentom ČSR, ktorý bol zvolený 4 krát po sebe v rokoch 1918, 1920, 1927, 1934, aby nakoniec v roku 1935 zo zdravotných dôvodov abdikoval. Zrov. : Loužek, M., Českoslovenští a čeští prezidenti. Praha: CEP, zborník textov č. 23/2002, s. 15-16. ISBN 80-86547-22-1

⁴¹ Zákon č. 121/1920 Zb. Ústava Československej republiky v znení neskorších predpisov, čl. 64 ods 1-2. Zrov. : Gronský, J., Komentované dokumenty k ústavným dejinám Československa 1914-1945 - I. díl. Praha : Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1027-2.

ktorým patrilo právo zvolávať a odročiť zasadnutia parlamentu a právo rozpúšťať obe snemovne Národného zhromaždenia.

Prezident mal svoje právo obmedzené rozpúšťať Národné zhromaždenie iba v tom, že k rozpusteniu nesmeli dôjsť v posledných šiestich mesiacoch prezidentovho volebného obdobia. Tomáš Garrigue Masaryk využil toto právo v rokoch 1920-1921, keď vyhlásil zasadanie parlamentu za skončené a nezvolal ho na ďalšie zasadnutie.

Prezident mal tiež právo veta, mohol vrátiť zákony s pripomienkami do jedného mesiaca odo dňa, keď bolo toto uznesenie parlamentu predložené vláde. Zákon bol vyhlásený, ak obe snemovne odsúhlasili vrátený zákon nadpolovičnou väčšinou všetkých poslancov. Ak nebola väčšina dosiahnutá, zákon bol vyhlásený, ak sa na ňom pri opätovnom hlasovaní uzniesla poslanecká snemovňa 3/5 väčšinou všetkých svojich poslancov.

O návrhu na použitie práva veta prezidentom rozhodovala vláda v zbere (§ 81 ústavnej listiny z 29.2.1920). Prezident nemal zákonodarnú iniciatívu, ale mal právo podávať národnému zhromaždeniu správy o stave republiky písomne i ústne. Tieto správy sú štátnymi dokumentmi, v ktorých sa nachádzajú podrobne vyložené názory prezidenta na národné problémy.

Ako bolo spomínané, prezident nebol zodpovedný z povahy svojej funkcie, ale zodpovednosť na seba preberala kontrasignáciou vláda ako celok⁴². prezidenta nebolo možné trestne stíhať za žiadny trestný čin, okrem velezrady. čo bolo možné realizovať na základe žaloby pred senátom - ide o prvok vplyvu západných ústav na československú ústavu. Je využitý v ústave USA, a je to prvok takzvaného impeachmentu⁴³.

---

⁴² Zákon č. 121/1920 Zb. Ústava Československej republiky v znení neskorších predpisov, čl. 66

⁴³ Zákon č. 36/1934 Zb. o trestnom stíhaní prezidenta republiky a členov vlády, podľa §§ 34, 67 a 79 ústavy

2.1.3 zhrnutie

Obe tieto ústavy prijaté krátko po vzniku republiky boli veľmi rigidné, vyznačovali sa tuhosťou, hlavne tým, že k ich zmene bolo potrebných 3/5 väčšinu hlasov parlamentu. (podobné znaky je možné vidieť aj pri súčasnej úprave ústavy v Českej ale aj Slovenskej republike - je dané vysoké ústavné kvórum na presadenie zmeny ústavy, ktorá by napríklad viedla k zmene voľby prezidenta).

S ohľadom na tému mojej diplomovej práce o priamej voľbe prezidenta, nachádzame tu jasný prvok toho, že prezident bol volený parlamentom, teda nepriamo.

Ústavy boli inšpirované ústavami iných štátov, je medzi nimi vidieť v postavení prezidenta značné rozdiely.

Dočasná ústava z roku 1918 stanovila iba ceremoniálne postavenie prezidenta republiky ako hlavy štátu, a až v roku 1919 novelou ústavy boli prezidentovi dané právomoci voči vláde, ktorú menoval⁴⁴.

Nová ústava z roku 1920 síce nezmenila voľbu prezidenta, tá ostala rovnaká, ale výrazne rozšírila jeho právomoci.

Na týchto dokumentoch je viditeľné, že sa nedá stanoviť jednoznačný model ústavného fungovania republiky, pretože aj keď je voľba prezidenta nepriama, má v jednotlivých ústavách či republikách odlišné právomoci.

2.2. Prezident v povojnovom období 1948-1992

2.2.1. ústava z roku 1948

Prvá Ústava ČSR po II. svetovej vojne bola schválená 9. mája 1948. Vo februári 1948 sa k moci v krajine dostali komunisti, čo jej znenie značne ovplyvnilo. K jednotlivým

---

⁴⁴ Novela z roku 1919, zákon číslo 271/1919 z 23.5. rozšírila kompetencie prezidenta republiky, a v podstate až od tohto momentu je možné označiť ČSR za parlamentnú republiku založenú na delbe moci.

ústavným inštitútom, vrátane inštitútu prezidenta, bol priradovaný triedny obsah v duchu marxizmu - leninizmu. Odráža to aj znenie slubu prezidenta, ktorým sa zaväzoval vykonávať svoj úrad "...v duchu ľudovodemokratického zriadenia podľa vôle a záujmu ľudu..." (§ 75)⁴⁵. Napriek tomu, Ústava 9. Mája, nadväzovala na Ústavu z roku 1920. Z toho vyplýva do veľkej miery totožné postavenie prezidenta a jeho kompetencií⁴⁶.

Ústava 9. mája zakotvila inštitút prezidenta v samostatnej tretej kapitole. Hlavu štátu volilo národné zhromaždenie na sedem rokov. Za prezidenta mohol byť zvolený občan voliteľný do Národného zhromaždenia, ktorý dosiahol vek 35 rokov. Nikto nemohol byť zvolený do tejto funkcie viac ako dvakrát. Toto ustanovenie sa nevzťahovalo na druhého prezidenta ČSR⁴⁷, avšak v skutočnosti sa nikdy nerealizovalo.

Môžeme konštatovať, že ani tretia Československá ústava nezakotvila priamu voľbu prezidenta, aj keď došlo k zmene režimu v roku 1948. Postavenie inštitútu prezidenta ostalo veľmi podobné ba dokonca totožné postaveniu hlavy štátu v ústave z roku 1920.

2.2.2. ústava z roku 1960

Ďalšou ústavou alebo ústavným dokumentom, ktorý upravil postavenie prezidenta v nepriamych voľbách bola ústava z roku 1960 - prvá československá socialistická ústava nazvaná tiež „Novotného ústava“.⁴⁸ Táto ústava upravila prezidenta v samostatnej hlave, a bola veľmi stručná na rozdiel od ostatných ústav.

---

⁴⁵ Zákon č. 150/1948 Zb. Ústava Československej republiky v znení neskorších predpisov.

⁴⁶ Pri pohľade na § 64 zákona č. 121/1920 a na § 74 zákona č. 150/1948 je zrejmé, že ústava z roku 1948 absolútne nezmenila postavenie prezidenta na ústavnom poli, naopak zachovala jeho právomoci.

⁴⁷ Zákon č. 150/1948 Zb, ústava Československej republiky v znení neskorších predpisov, §70 ods. 2

⁴⁸ Gronský, J. Dokumenty k ústavnému vývoji Československa II./B (1948-1968). Praha: Karolinum, 2002.

Postavenie prezidenta vychádzalo z volieb Národného zhromaždenia. Bol volený ako predstaviteľ štátnej moci, ale dĺžka jeho funkčného obdobia sa skrátila zo sedem na päť rokov⁴⁹. Pokiaľ ide o kompetencie, zhodovali z kompetenciami hlavy štátu upravenej podľa ústavy z roku 1948. Niektoré jeho práva vychádzajúce z ústavy 1948 mu boli odňaté. Postavenie hlavy štátu v ústave z roku 1948 aj 1960 je samostatné v jednej hlave ústavy.

2.2.3. úprava z roku 1968

Poslednou ústavnou úpravou, respektíve ústavným zákonom prijatým počas totalitného režimu, bol ústavný zákon o československej federácii zo dňa 27.10.1968.⁵⁰

Upravoval postavenie prezidenta republiky v samostatnej štvrtej hlave, pričom ani tento zákon neupravil priamu voľbu prezidenta, iba bol premenovaný orgán ktorý ho volil, jednalo sa nie už o Národné zhromaždenie ale o zhromaždenie federálne. Inak úprava osoby a postavenia prezidenta ostali prakticky totožné s poslednou úpravou z roku 1960⁵¹.

2.2.4 zhrnutie

Vo všeobecnosti môžeme zhodnotiť , že počas fungovania Československej republiky sa ani v jednom ústavnom zákone či dokumente nevyskytuje otázka priamej voľby prezidenta, a to dokonca ani počas zriadení relatívne demokratických.

Ústava z roku 1920 bola prvou plnohodnotnou ústavou na území Československej republiky. Vychádzala z demokratických

---

⁴⁹ Zákona č. 100/1960 Zb., Ústava Československej republiky v znení neskorších predpisov, čl 63 ods. 2

⁵⁰ Zákon č. 143/1968Zb., o československej federácii v znení neskorších ústavných predpisov.

⁵¹ Zákon č. 143/1968Zb., o československej federácii v znení neskorších ústavných predpisov, čl. 65-66.

základov, ovplyvnená západnými mocnosťami. Priamu voľbu prezidenta občanmi však táto ústava nezakotvila ⁵².

Ostatné ústavy vznikli až po 2. svetovej vojne a patrili im rôzne prívlastky, ale ani jedna opäť nezakotvila priamu voľbu prezidenta ľuďom, aj keď podľa niektorých ústav bol prezident z ľudu (toto prirovnanie patrilo prezidentovi Novotnému).

Po vzniku samostatnej Českej republiky a Slovenskej republiky v roku 1993, sa obe republiky v tejto otázke uberali iným smerom. Je potrebné podotknúť, že na Slovensku sa už k priamej voľbe prezidenta pristúpilo, k tejto zmene došlo až po problémoch s voľbou v roku 1998. Nie ihneď po rozpade federácie.

Z histórie vieme, že Československo nemalo nikdy zakotvenú priamu voľbu prezidenta občanmi, a teda Slovenský zákon nevychádzal z historickej tradície, ale z momentálnej politickej nálady a nepochybne aj z bezvýchodiskovej situácie.

V tejto kapitole som sa zaoberal históriou voľby prezidenta počas fungovania spoločného štátu Čechov a Slovákov. Chcel som poukázať na historický vývoj postavenia prezidenta ako v Českej republike, tak i na Slovensku. V nasledujúcich kapitolách bude mojou snahou pristúpiť ku komparácii oboch systémov volieb prezidenta po zániku federácie k 31.12. 1992.

---

⁵² V podstate by sa dalo povedať, že pre vznikajúcu parlamentnú republiku tej doby bola priama voľba prezidenta občanmi veľmi vzdialená a podľa môjho názoru aj nepotrebná.

3. KAPITOLA

VOLBY A POSTAVENIE PREZIDENTOV V KRAJINÁCH V4

V tejto kapitole by som sa rád zaoberal rozdielnym postavením a voľbou prezidentov krajín V-4, a tiež vplyvom prípadných zmien na fungovanie štátu.

Česká republika, Slovenská republika, Maďarská republika a Poľská republika majú mnohé črty spoločné - parlamentné republiky, no majú aj svoje špecifiká :

1. **parlament** - v **Českej a Poľskej republike** je parlament dvojkomorový, v Slovenskej a Maďarskej republike je parlament jednokomorový. Je to veľmi dôležitý faktor pri nepriamej voľbe prezidenta, pretože nie vždy sú sily v oboch komorách usporiadané rovnako. To môže voľbu prezidenta veľmi predĺžiť, nakoľko voľby do jednotlivých komôr parlamentu sú inak usporiadané. Veľmi často korešpondujú s momentálnou politickou situáciou v štáte⁵³.

2. zásadne odlišné sú **volebné systémy** - od pomerného na Slovensku (ale aj do Sejmu v Poľsku a Poslaneckej snemovne v Českej republike), cez kombinovaný (Národné zhromaždenie v Maďarsku) až k väčšinovému (Senát v Českej republike a Senát v Poľsku)⁵⁴.

3. **postavenie prezidentov** týchto krajín zastrešuje reprezentatívny charakter. Spôsob voľby je však odlišný - priamou voľbou je volený prezident v Poľsku a na Slovensku, prostredníctvom zákonodarných zborov v Českej republike a v Maďarsku⁵⁵.

Priblížme si niektoré dôležité aspekty z pohľadu výkonnj moci, a to hlavne vznik, výber a postavenie hlavy štátu v krajinách V-4. Aby sme mohli dospieť k záveru, aké dopady

---

⁵³ Říchová, B. a kol. *Komparace politických systému I*. Praha: VŠE 1995, s. 56an

⁵⁴ Klokočka, V., Wagnerová, E. *Ústavní systémy evropských států*. Praha: Linde, 1996, s. 309-334

⁵⁵ Kresák, P. *Porovnávacie štátne právo*. Bratislava: PF UK 1993, s. 141. an.

majú jednotlivé systémy volieb prezidentov na politický systém, a či rozdielne voľby menia aj výrazne postavenie prezidentov.

3.1. Česká republika

Prezident Českej republiky patrí k menej početnej skupine hláv európskych štátov, ktorých mandát je odvodený nie od priamej voľby občanmi, ale od voľby v parlamente. Volia ho obe komory parlamentu, poslanecká snemovňa i senátom na ich spoločnej schôdzi (čl. 54 ods. 2 ústavy ČR). Hlava štátu je volená v trojkolovom systéme, pravda, ak nezíska potrebnú väčšinu v kole predchádzajúcom. Za prezidenta ČR môže kandidovať občan voliteľný do Senátu vo veku nad 40 rokov.⁵⁶

Navrhnuť kandidáta môže najmenej 10 poslancov alebo 10 senátorov. V prvom kole voľby je zvolený kandidát, ktorý získa nadpolovičnú väčšinu všetkých poslancov a nadpolovičnú väčšinu všetkých senátorov. V prípade nezvolenia do 14 dní nasleduje druhé kolo, do ktorého postupuje kandidát, ktorý získal väčšinu hlasov v poslaneckej snemovne, a kandidát, ktorý získal väčšinu hlasov v Senáte. (teda dvaja, poprípade jeden, ako to je pri priamej voľbe, resp. iných formách volieb nepriamych)⁵⁷. V ňom je tento kandidát zvolený, ak získa nadpolovičnú väčšinu hlasov prítomných poslancov a zároveň nadpolovičnú väčšinu prítomných senátorov. Ak ani táto podmienka nie je splnená, do ďalších 14 dní sa uskutoční tretie kolo, v ktorom je potrebná nadpolovičná väčšina

---

⁵⁶ Zákon č. 1/1993, Ústava Českej republiky v znení neskorších predpisov, čl. 57.

⁵⁷ Český zákonodarný zbor je dvojkomorový. Dolnú komoru - Poslaneckú snemovňu - tvorí 200 poslancov volených pomerným systémom. Horná komora - Senát - má 81 senátorov zvolených väčšinovým systémom. Zrov. Zákon číslo 1/1993Sb - Ústava České republiky v znení neskorších predpisov čl. 16.

prítomných poslancov a senátorov dovedna. Ak ani potom sa nezvolí hlava štátu, konajú sa nové voľby⁵⁸.

Takáto procedúra poskytuje veľký priestor na kuloárové rokovania zástupcov politických strán. Práve takéto dohody, podľa môjho názoru, by mohli pri neúspešných voľbách hrať úlohu v tom zmysle, že pre prípad ak nebude prezident zvolený, bude nedôvera v politický systém a tlak zo strany verejnosti i odborných kruhov viesť parlament k tomu, aby schválil zmenu ústavy a s ňou spojenú priamu voľbu prezidenta občanmi. Ústava ČR neumožňuje byť zvolený za prezidenta viac ako dvakrát po sebe. Prezident sa ujíma funkcie zložením slubu do rúk predsedu Poslaneckej snemovne parlamentu (*„Slubujem vernosť Českej republike. Slubujem, že budem zachovávať jej ústavu a zákony. Slubujem na svoju česť, že svoj úrad budem zastávať v záujme všetkého ľudu a podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia.“* Článok 59 ústavy českej republiky).

Pokiaľ ide o právomoci a vecnú pôsobnosť prezidenta, možno povedať, že prezident disponuje podľa Ústavy rozmanitými právomocami, a možno ich rozdeliť na: vyslovene reprezentatívne, rozhodovacie a kreačné⁵⁹ právomoci. Ich formálne delenie by bolo možno charakterizovať ako delenie na právomoci, ktoré prezident vykonáva samostatne, teda nezávisle na vládnej moci, a právomoci, ktoré podliehajú „ústavnoprávnej súčinnosti s vládou“ teda vyžaduje sa kontrasignácia člena vlády či jej predsedu⁶⁰.

Hlava štátu má právo vrátiť Parlamentu prijatý zákon (s výnimkou zákona ústavného)⁶¹.

---

⁵⁸ Zrov. Zákon číslo 1/1993Sb - Ústava České republiky v znení neskorších predpisov čl. 58 ods. 1-8.

⁵⁹ Prezident republiky disponuje celou radou samostatných kreačných právomocí vo vzťahu k ostatným ústavným orgánom ČR : Zrov. Zákon číslo 1/1993Sb Ústava České republiky v znení neskorších predpisov, čl. 62.

⁶⁰ Blahož, J., Balaš, V., Klíma, K.. *Srovnávací ústavní právo*. 3 vydanie. Praha: ASPI, 2007, s.134-135. ISBN 9788073573126

⁶¹ Zrov. Zákon číslo 1/1993Sb - Ústava České republiky v znení neskorších predpisov, čl. 62 písm. h).

V takom prípade Poslanecká snemovňa hlasuje znovu. Na prehlasovanie relatívneho práva veta je potrebný súhlas nadpolovičnej väčšiny všetkých poslancov (teda 101 hlasov).

Prezident zastupuje republiku navonok, dojednáva a ratifikuje medzinárodné zmluvy,⁶² je vrchným veliteľom ozbrojených síl, vymenúva a povyšuje generálov.

Počas výkonu funkcie požíva prezident imunitu, nemožno ho zadržať ani trestne stíhať.

Jedinou výnimkou je stíhanie pre velezradu, ktoré sa má konať pred Ústavným súdom na základe žaloby Senátu (je to veľmi podobné prvku impeachmentu v USA)⁶³.

Trestom by mala byť strata mandátu a spôsobilosť ho znovu nadobudnúť. V prípade neobsadenia najvyššej ústavnej funkcie prechádzajú prezidentské právomoci na predsedu vlády a predsedu Poslaneckej snemovne. Ak je táto práve rozpustená, výkon funkcie je v rukách predsedu Senátu⁶⁴.

Pokúsil som sa na základe prameňov charakterizovať postavenie a voľbu prezidenta v ČR. Mám za to, že jeho pozícia presahuje klasickú podobu „slabého“ prezidenta, na základe jeho právomocí, v parlamentnom systéme vlády.

Dokonca by som sa odvážil tvrdiť, že jeho postavenie je silnejšieho charakteru ako má prezident na Slovensku, kde je volený priamo občanmi. Preto sa na konci tejto kapitoly k tejto hypotéze vrátim a pokúsim sa ju potvrdiť alebo vyvrátiť.

---

⁶² tieto právomoci prezidenta by sme mohli označiť za reprezentatívne, a vyžadujúce kontrasignáciu, Zrov. Zákon číslo 1/1993Sb - Ústava České republiky v znení neskorších predpisov čl. 63.

⁶³ podobné prvky je možno vidieť pod inými názvami aj u ostatných krajín V-4, ale všetky sa týkajú žaloby pre zločin velezrady.

⁶⁴ Zrov. Zákon číslo 1/1993Sb - Ústava České republiky v znení neskorších predpisov čl. 66

3.2. Poľská republika

Poľská ústava deklaruje prezidenta nie ako hlavu štátu, ale ako jeho najvyššieho predstaviteľa, ako garanta jeho kontinuity a autority. Hlavným poslaním prezidenta je dohliadať na dodržiavanie ústavy, ochranu suverenity, bezpečnosti, nedotknuteľnosti a celistvosti územia.

Mandát prezidenta je odvodený od výsledkov priamych volieb. Funkčné obdobie je päťročné s možnosťou jedného znovuzvolenia. Podmienkou voliteľnosti do funkcie prezidenta je štátne občianstvo, vek nad 35 rokov, voliteľnosť do Sejmu (dolnej komory parlamentu)⁶⁵ a zozbieranie 100 000 súhlasných podpisov občanov.

V prvom kole volieb na zvolenie je potrebná nadpolovičná väčšina platných hlasov. Ak táto podmienka nie je splnená, 14. deň sa koná druhé kolo, do ktorého postupujú dvaja kandidáti, ktorí získali najviac hlasov v prvom kole. V prípade odstúpenia jedného z kandidátov nastupuje ďalší podľa poradia v prvom kole, (potom sa druhé kolo uskutoční o 14 dní neskôr).

Vítazom - teda prezidentom - sa stáva kandidát, ktorý získal väčšinu hlasov. Prezidentské voľby vyhlasuje maršalek (predseda) Sejmu tak, aby sa uskutočnili v intervale 100 až 75 dní pred ukončením mandátu slúžiaceho prezidenta. O platnosti prezidentských volieb rozhoduje Najvyšší súd⁶⁶.

Úradu sa víťaz volieb ujíma zložením slubu pred parlamentom (*„Pri preberaní úradu prezidenta Poľskej republiky z vôle národa slávnostne prisahám, že budem verný ústave, zaväzujem sa neochvejne ochraňovať dôstojnosť národa, nezávislosť a bezpečnosť štátu a tiež dobro krajiny*

---

⁶⁵ Sejm (dolná komora parlamentu) má 460 poslancov volených na štyri roky systémom pomerného zastúpenia. Pri voľbách do Sejmu musia kandidujúce politické strany prekročiť päťpercentnú a koalície osempersentnú hranicu. Zrov. : Ústava Poľskej republiky z 2,4,1997 v znení neskorších predpisov, čl. 96

⁶⁶ Kubát, M. Politický systém Poľskej republiky. Europeum, 15.9.2000. Dostupné na : http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=559

a prosperita jeho občanov navždy zostane mojou najvyššou prioritou a záväzkom." § 130 Ústavy Poľskej republiky)⁶⁷.
Prezident sa musí vzdať vykonávania akéhokoľvek iného úradu a verejnej funkcie.

Zastupovanie prezidenta je zverené do rúk maršalkovi Sejmu, a to za presne stanovených podmienok. K nim patrí oznámenie prezidenta, že dočasne nie je schopný vykonávať tento úrad, ak nie je v stave o tejto skutočnosti informovať, rozhodne o tejto okolnosti na žiadosť maršalka Sejmu Ústavný súd, a poverí ho, teda maršalka, výkonom funkcie prezidenta.

K ďalším okolnostiam patria prípady úmrtia, rezignácie, súdny verdikt o neplatnosti volieb, vyhlásenie parlamentu o trvalej neschopnosti prezidenta vykonávať svoje povinnosti (na to je potrebný súhlas dvoch tretín poslancov) a nakoniec prepustenie prezidenta z úradu rozhodnutím Tribunálu štátu. Ak by nastala situácia, že maršalek Sejmu nemôže uvedené právomoci vykonávať, prechádza ich výkon na maršalka Senátu (predsedu hornej komory parlamentu – teda predsedu senátu)⁶⁸.

Poľský prezident je hlavným veliteľom ozbrojených síl. Vymenúva šéfa Generálneho štábu. V prípade bezprostrednej hrozby zvonku na základe žiadosti ministerského predsedu vyhlasuje mobilizáciu. Prezident môže udeliť amnestiu (nemôže ju však udeliť osobám odsúdeným Tribunálom štátu). Akty prezidenta podliehajú aktu kontrasignácie, a tým sa politická zodpovednosť presúva aj na vládny kabinet. Toto ustanovenie sa netýka vyhlásenia volieb a zvolania ustanovujúcich schôdzí oboch komôr parlamentu, uvádzania návrhov zákonov, podpisovania, resp. odmietnutia podpísania prijatých právnych noriem, prednesenia správy o stave republiky, navrhnutia a vymenovania premiéra, prijatia demisie, odvolania ministra na

---

⁶⁷ Klokočka, V., Wagnerová, E. Ústavy štátů Evropské unie , 2. vydání .Praha: Linde, 2005, s.182-240. ISBN 80-7201-556-7

⁶⁸ Ústava Poľskej republiky z 2.4.1997, v znení neskorších predpisov, čl.132

základe vyslovenia nedôvery v Sejme, zvolávania zasadnutia vlády, uplatňovania práva udeľovať amnestiu.

Prezidenta možno stíhať len pred Tribunálom štátu za porušenie ústavy a zákona. Obžalobu možno začať prijatím rozhodnutia parlamentu aspoň dvojtretinovou väčšinou na základe návrhu minimálne 140 poslancov. Ak sa vina prezidenta preukáže, má to za následok prepustenie z úradu.⁶⁹

Na základe poznatkov o Poľskej republike si myslím, že postavenie prezidenta v Poľsku je silnejšieho charakteru práve z hľadiska jeho voľby priamo občanmi. To práve považujem za zvýšenie jeho legitimacy. Podobne ako u jeho kolegov mu patria právomoci, ktoré podliehajú kontrasignácii ale i právomoci za ktoré v podstate nikto nenesie politickú zodpovednosť.⁷⁰

3.3 Maďarská republika

Hlavou Maďarskej republiky je prezident, vystupujúci ako reprezentant jednoty národa. Je volený v parlamente. Funkčné obdobie trvá päť rokov, možno ho obnoviť len raz. Podmienkou voliteľnosti je štátne občianstvo a vek nad 35 rokov⁷¹. Navrhovať kandidáta na najvyššiu štátnu funkciu je oprávnená skupina minimálne 50 poslancov parlamentu⁷². Voľby sa konajú tajne, na zvolenie v prvom kole je potrebná dvojtretinová väčšina poslancov. Ak sa túto podmienku nepodarí splniť, nasleduje druhé kolo, pre ktoré zostáva potrebné dvojtretinové kvórum na zvolenie. Do prípadného tretieho kola postupujú

---

⁶⁹ Ústava Poľskej republiky z 2.4.1997 v znení neskorších predpisov, kapitola V. upravuje postavenie prezidenta podľa danej ústavy.

⁷⁰ V tomto prípade hovoríme o § 144 Poľskej ústavy teda ústavy schválenej 2.4.1997, kedy v ods. 2 § 144 sú vymenované právomoci ktoré nepodliehajú kontrasignácii a ako možno vidieť je ich pomerne veľa.

⁷¹ Klokočka, V., Wagnerová, E. Ústavy štátů Evropské unie, 2. vydání. Praha: Linde, 2005, s.142-177. ISBN 80-7201-556-7

⁷² Maďarský parlament - Országgyűlés- je jednokomorový, podobne ako na Slovensku Národná rada, pozostáva z 386 poslancov volených na 4 roky. Zrov. :Ústava Maďarskej republiky v znení neskorších predpisov, kapitola II: - Parlament

dvaja najúspešnejší kandidáti z predchádzajúceho kola, v tomto prípade je kvórum znížené na nadpolovičnú väčšinu poslancov. Volebný proces musí byť ukončený v priebehu troch dní.

Novozvolený kandidát sa ujíma svojho úradu po skončení mandátu predchádzajúceho prezidenta; ak sa mandát ukončil predčasne, potom ôsmy deň po vyhlásení volebných výsledkov. Podmienkou nástupu do funkcie je zloženie prísahy pred parlamentom.⁷³

Výkon prezidentského úradu je nezlúčiteľný so všetkými inými politickými, verejnými a spoločenskými funkciami. S výnimkou odmeny za autorské práva nesmie prezident poberať nijakú odmenu ani byť inak zamestnaný. V prípade neschopnosti zastávať zverený post až do nástupu novozvoleného prezidenta zastáva túto funkciu predseda parlamentu (v zákonodarnom zbore ho vtedy zastupuje dočasne poverený podpredseda). Zastupujúci prezident však nemá právo vetovať zákony a rozpúšťať parlament.

Riadne zvolený prezident je hlavným veliteľom ozbrojených síl Maďarskej republiky, reprezentuje krajinu, uzatvára medzinárodné zmluvy (je potrebná ich následná ratifikácia v parlamente), prijíma a poveruje veľvyslancov, vyhlasuje parlamentné a komunálne voľby a referendum, ktoré môže zároveň aj sám iniciovať. Vymenúva aj odvoláva niekoľkých významných činiteľov štátu (napr. guvernéra Národnej banky).⁷⁴ V konečnom dôsledku by sa dalo povedať, že prezident v Maďarsku má fakticky len reprezentatívnu funkciu. Ak prezident poruší ústavu alebo iný zákon, jedna pätina poslancov môže navrhnúť, aby bol „volaný k zodpovednosti“. K zahájeniu konania o odvolaní prezidenta z funkcie je treba súhlasu 2/3 všetkých poslancov, pričom hlasovanie je tajné.⁷⁵ V priebehu tohto

---

⁷³ Každý prezident zvolený v krajinách V-4 musí podľa ústavy zložiť sľub pred parlamentom, resp. do rúk predsedu parlamentu, a jeho prípadné odmietnutie má za následok nenastúpenie do úradu prezidenta.

⁷⁴ Zrov. : Ústava Maďarskej republiky v znení neskorších predpisov, čl. 30 - kompetencie prezidenta

⁷⁵ Ústavy Maďarskej republiky v znení neskorších predpisov, čl. 31 A zrov. :

procesu až do konečného rozhodnutia nesmie prezident vykonávať svoju funkciu. Samotný akt sa uskutočňuje pred Ústavným súdom. Ak Ústavný súd dospeje k záveru, že sa prezident previnil, má právo odvolať ho z funkcie. Ak je odvolací proces iniciovaný na základe obvinenia prezidenta z trestného činu vykonaného počas výkonu funkcie, môže Ústavný súd žiadať o pokračovanie trestného stíhania. Trestné stíhanie vedie osobitný žalobca, zvolený spomedzi poslancov. V ostatných prípadoch kriminálnej žaloby voči hlave štátu môžu byť len iniciované s pokračovaním po skončení funkčného obdobia. Ak Ústavný súd preukáže prezidentovi vinu z kriminálneho činu, môže ho odvolať z úradu a súčasne žiadať trest podľa platného trestného zákona.⁷⁶

Pri porovnaní právomocí prezidenta v Českej a Maďarskej republike je patrné, že i keď sú obaja volení parlamentom, teda nepriamou formou, ich právomoci sú od seba odlišné, nielen kvantitou, ale i kvalitou. Chcem tým povedať, že moja spomenutá téza, že postavenie prezidenta v ČR je silnejšieho charakteru, ako býva bežné pre parlamentné demokracie, sa potvrdila. Vyplýva to z toho, že pri pohľade na právomoci prezidenta v MR je zrejme jeho „slabé postavenie“ vyplývajúce mu z ústavy, teda má kompetencie vyplývajúce mu z modelu formy vlády. Tradične silné postavenie v Maďarskej republike je totiž zverené do rúk predsedu vlády a prezidentovi prislúcha práve reprezentatívne postavenie.

3.4 Slovenská republika

Hlavou Slovenskej republiky je prezident. Prezident reprezentuje Slovenskú republiku navonok i dovnútra a svojím rozhodovaním zabezpečuje riadny chod ústavných orgánov.

Klokočka, V., Wagnerová, E. Ústavy štátú Evropské unie , 2. vydání .Praha: Linde, 2005, s.142-177. ISBN 80-7201-556-7

⁷⁶ V tomto prípade ide aj o možnosť odsúdenia prezidenta za trestný čin, teda nie len pre velezradu.

Prezident vykonáva svoj úrad podľa svojho svedomia a presvedčenia a nie je viazaný príkazmi⁷⁷.

Kandidátov na prezidenta navrhuje najmenej 15 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky alebo občania, ktorí majú právo voliť do Národnej rady Slovenskej republiky, a to na základe petície podpísanej najmenej 15 000 občanmi. Návrhy na voľbu sa odovzdávajú predsedovi Národnej rady Slovenskej republiky najneskôr do 21 dní od vyhlásenia volieb.(čl. 101 ods. 3 ústavy Slovenskej republiky)⁷⁸.

Prezidenta volia občania Slovenskej republiky v priamych voľbách tajným hlasovaním na päť rokov. Právo voliť prezidenta majú občania, ktorí majú právo voliť do Národnej rady Slovenskej republiky (čl. 101 ods. 2 ústavy Slovenskej republiky).⁷⁹

Za prezidenta je zvolený kandidát, ktorý v prvom kole získa nadpolovičnú väčšinu platných hlasov oprávnených voličov, a v prípade, že taký kandidát nie je, postupuje do ďalšieho kola prvý a druhý kandidát s najväčším počtom hlasov, a toto kolo sa uskutoční 14. deň po prvom kole. V prípade, že sa o post prezidenta uchádza iba jeden kandidát, koná sa voľba formou otázky podobne ako pri referende a kandidát musí získať nadpolovičnú väčšinu kladných hlasov(čl. 101 ods. 6 ústavy SR.)⁸⁰

Zvolený kandidát sa ujme funkcie zložením sľubu do rúk predsedu ústavného súdu, a v prípade, že posledný prezident odišiel z úradu predčasne, je tento sľub a uvedenie do funkcie vykonané na poludnie dňa nasledujúceho po vyhlásení výsledkov volieb. Takáto voľba prezidenta je na Slovensku od volieb v roku 1999, kedy sa NR SR nebola schopná dohodnúť na novom

---

⁷⁷ Zákon č. 460/1992, Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov, čl. 101 odst. 1

⁷⁸ Zrov : Zákon č. 460/1992, Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov

⁷⁹ Posluch, M. Cibulka, J. Štátne právo Slovenskej republiky, Šamorín : Heuréka, 2003 , s 247 , ISBN 80-89122-07-8

⁸⁰ Zrov. Zákon č. 46/1999 o spôsobe voľby prezidenta Slovenskej republiky

prezidentovi, a teda nebola schopná si vykonať jednu zo svojich hlavných ústavných funkcií. Preto bol v roku 1999 prijatý ústavný zákon číslo 9/1999z.z., ktorým sa mení a dopĺňa ústava Slovenskej republiky, a práve na základe tohto zákona bola prijatá priama voľba prezidenta občanmi⁸¹.

Právomoci prezidenta SR sú uvedené v čl. 102 ústavy Slovenskej republiky. Zahrňujeme sem napr:

- zastupuje Slovenskú republiku navonok, dojednáva a ratifikuje medzinárodné zmluvy
- prijíma, poveruje a odvoláva vedúcich diplomatických misií,
- zvoláva ustanovujúcu schôdzu Národnej rady Slovenskej republiky
- môže rozpustiť Národnú radu Slovenskej republiky, ak Národná rada Slovenskej republiky v lehote šiestich mesiacov od vymenovania vlády Slovenskej republiky neschválila jej programové vyhlásenie, ak sa Národná rada Slovenskej republiky neuzniesla do troch mesiacov o vládnom návrhu zákona, s ktorým vláda Slovenskej republiky spojila vyslovenie dôvery, ak Národná rada Slovenskej republiky nebola dlhšie ako tri mesiace spôsobilá uznášať sa, hoci jej zasadanie nebolo prerušené a hoci bola v tom čase opakovane zvolávaná na schôdzu, alebo ak zasadanie Národnej rady Slovenskej republiky bolo prerušené na dlhší čas, ako dovoľuje ústava. Toto právo nemôže uplatniť počas posledných šiestich mesiacov svojho volebného obdobia, počas vojny, vojnového stavu alebo výnimočného stavu. Prezident rozpustí Národnú radu Slovenskej republiky v prípade, ak v ľudovom hlasovaní o odvolaní prezidenta nebol prezident odvolaný,
- podpisuje zákony

---

⁸¹ Posluch, M. Cibulka, J. Štátne právo Slovenskej republiky, Šamorín : Heuréka, 2003 , s 247 , ISBN 80-89122-07-8

- vymenúva a odvoláva ministrov⁸².

Pôsobnosť prezidenta republiky môžeme prehľadne zoradiť :

- pôsobnosť prezidenta vo vzťahu k zahraničiu
- pôsobnosť smerom k Národnej rade SR
- pôsobnosť smerom k vláde SR
- kreačná pôsobnosť prezidenta
- prerogatívy hlavy štátu
- ostatná pôsobnosť.⁸³

Podobne, ako u našich susedov, je aj v Slovenskej republike možno prezidenta stíhať podľa ústavy Slovenskej republiky za úmyselné porušenie ústavy, a za vlastizradu. O obžalobe rozhoduje Ústavný súd Slovenskej republiky, a to v pléne, a v prípade, že je uznaný za vinného, to má za následok stratu funkcie a spôsobilosti ju opätovne zastávať.⁸⁴

3.5 zhrnutie

V tejto kapitole bolo mojou snahou porovnať postavenie prezidentov štyroch krajín, ktoré k sebe majú politicky veľmi blízko. Zároveň sa vyznačujú odlišným typom formy vlády. Sú tu viditeľné znaky bikameralizmu a priamej voľby prezidenta v tomto systéme, na druhú stranu sú tu aj znaky jednokomorového parlamentu, ktorý si volí prezidenta sám.

Či už ide o voľby priame či nepriame, tieto krajiny sa vyznačujú slabším postavením prezidenta. Vo všetkých krajinách je prezident vo väčšine svojich rozhodnutí kontrასignovaný vládou alebo niektorým z jej členov. I keď má niektoré výlučné právomoci, ktoré nepodliehajú kontrასignácii. V podstate je prezident z povahy svojej funkcie nezodpovedný. Niektoré jeho

---

⁸² Zrov: Zákon č. 460/1992, Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov

⁸³ Posluch, M. Cibulka, J. Štátne právo Slovenskej republiky, Šamorín : Heuréka, 2003 , s 249-251 ,ISBN 80-89122-07-8

⁸⁴ Zákon č. 460/1992, Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov , čl. 107

rozhodnutie nemajú orgán, ktorý by za ne danú zodpovednosť niesol.

Ich právomoci nie sú od seba veľmi odlišné. Pri porovnaní ústav jednotlivých krajín, možno vidieť, že niektorý z prezidentov má o niečo viac práv ako jeho kolega. Má viac výlučných právomocí, teda takých ktoré nepodliehajú kontrasignácii, čo môže viesť k jeho vyššej legitimitě.

Môžeme konštatovať, že aj keď sú v dvoch krajinách priame voľby prezidenta občanmi, nemôžeme povedať, že ide o prezidentskú republiku. Vláda sa opiera o parlamentnú väčšinu, a priamo volený prezident je často chápaný ako charizmatická osoba s vysokou popularitou. Všetky republiky krajín V-4 je možno považovať za republiky **parlamentné**.

Nedá sa povedať, žeby priama voľba prezidenta napr. na Slovensku vyústila k zmene ústavného systému. Nedošlo dokonca ani k výraznej zmene ústavy, pretože postavenie prezidenta po zmene formy jeho voľby neprešlo vážnejšou rekonštrukciou. Môžeme povedať, že jeho voľba nemá vplyv na ústavný systém z hľadiska fungovania moci v štáte. Ide skôr o posilnenie jeho autority v spoločnosti, a o morálne posilnenie jeho mandátu. Jeho faktické postavenie ostalo aj po týchto úpravách rovnaké. Žiada sa podotknúť, že priama voľba prezidenta v Poľsku a jeho samotné postavenie vyplývajúce mu z ústavy spôsobuje, že má podľa mňa nielen väčšie právomoci ale aj silnejší mandát.

Záverom kapitoly by som sa rád venoval voľbe a postaveniu prezidentov v Českej a Slovenskej republike.

Ako vieme, tieto dva národy sa počas histórie spojili, aby vytvorili spoločný štát, ktorý prežil druhú svetovú vojnu aj totalitný systém. Po rozpade federácie sa krajiny rozdelili a každá sa vybrala vlastnou cestou. V práve aj v právnom zriadení majú obe republiky veľa spoločného. Platí to aj o postavení prezidenta. Obe krajiny však pri voľbách svojich prezidentov počas hlasovania v parlamente mali rovnaké problémy zo zvolením hlavy štátu. Zatiaľ iba v Slovenskej

republike bola v roku 1998 politická vôľa a samozrejme aj ústavná väčšina v parlamente, na to, aby sa pristúpilo v priamej voľbe prezidenta občanmi. Po politickej zmene ku ktorej došlo už nemusíme pochybovať o tom či bude prezident zvolený⁸⁵.

Tak, ako sa ku zmene ústavy dospelo na Slovensku, je možné bez zmeny formy vlády dospieť k takejto zmene aj v Českej republike. Dopady nepriamej voľby prezidenta sme mohli pozorovať pri predposledných prezidentských voľbách v roku 2003, ktoré sa podľa názoru mnohých občanov stali jednou veľkou „groteskou“.

Názory odborníkov k tejto téme prihliadajú v inom svetle. Podľa ich argumentov pre priamu voľbu prezidenta republiky nie je - a ani nemôže byť - táto problematická skúsenosť s poslednou voľbou prezidenta. „Jedna pomerne komplikovaná prezidentská voľba sama o sebe nemôže ospravedlniť tak zásadnú zmenu v ústavnom systéme Českej republiky a ústavných tradíciách, na ktoré Česká republika po svojom vzniku v roku 1993 nadviazala, hlavne pokiaľ by sa ČR v preambule k Ústave prihlásila k tradíciám československej štátnosti“⁸⁶.

Pre prezidentské voľby na Slovensku je charakteristické, že po nezhodách v parlamente práve parlament delegoval svoju ústavnú povinnosť, právo, na občanov. K tomuto rozhodnutiu bola pravdaže potrebná vôľa politická. Do istej miery aj odvaha takúto zmenu vykonať. Nešlo o zmenu formy vlády na prezidentskú či polo-prezidentskú. Niektoré kompetencie sa prezidentovi rozšírili, de facto jeho postavenie ostalo rovnaké. Ide skôr o morálne posilnenie autority prezidenta v spoločnosti.

Je potrebné vziať do úvahy aj odlišnosti volieb v Českej republike, teda to, že ani jedna komora parlamentu nie je

---

⁸⁵ Toto je podľa mňa možno považovať za jedno z pozitív priamej voľby prezidenta

⁸⁶ Zrov: <http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/cyril-svoboda.php?itemid=1718>
článok k priamej voľbe prezidenta z 1.10.2007

volená rovnakým spôsobom⁸⁷. Môj názor je, že by najskôr malo pristúpiť k tomu, že bude zjednotený systém volieb do parlamentu, a potom sa pristúpi k otázke volieb prezidenta priamo občanmi.

Z výskumov verejnej mienky v Českej republike vyplýva, že viac ako 60% oslovených si myslí, že by sa voľby prezidenta mali zmeniť na priame. prezidenta by si mali zvoliť občania⁸⁸. Tieto výskumy vyplývajú práve z voľby prezidenta republiky z roku 2003, kedy v Českej republike nastala podobná situácia ako na Slovensku v roku 1998. S tým rozdielom, že na Slovensku bol parlament úplne neschopný prezidenta zvoliť. Preto bezprostredne po parlamentných voľbách v roku 1998 bol vypracovaný návrh zákona na priamu voľbu prezidenta. Bez toho, aby malo Slovensko nejakú historickú tradíciu podobne ako Česká republika.

Tento záver je možné vyvodiť na základe predchádzajúcej kapitoly, kde bol analyzovaný historický vývoj Československej ústavnej histórie, a jednotlivých ústav.

Práve preto sa niektorí politológovia a ústavní právnici v Českej republike domnievajú, že pokiaľ by sme pristúpili na myšlienku, že by prezident republiky bol volený priamym spôsobom, teda ľuďom vo voľbách, je nutné prikročiť k nezbytnnej revízii postavenia a ústavných kompetencií prezidenta republiky. Tým sa v českých ústavných podmienkach stane druhým, ľuďom priamo legitimovaným, centrom moci. Čo by malo za následok výrazné posilnenie postavenia prezidenta republiky voči všetkým ústavným orgánom.⁸⁹

Niektorí sa domnievajú, že by bolo nutné aby bol zúžený okruh právomocí prezidenta, ktoré podliehajú kontrasignácii niektorého z členov vlády. Prezident by sa stal viac nezávislý

---

⁸⁷ Voľby do poslaneckej snemovne sa v ČR konajú na základe pomerného systému, a do senátu si občania volia kandidátov väčšinovým systémom. Zrov.: Zákon č. 1/1993, Ústava Českej republiky v znení neskorších predpisov, čl. 18 ods. 1 a 2.

⁸⁸ zrov. : http://www.cvvm.cas.cz/upl/nase_spolecnost/100025s_Kunstat-prezident.pdf, výskum centra verejnej mienky

⁸⁹ Cyril Svoboda a jeho článok ktorý som už uvádzal, patrí k najväčším kritikom priamej voľby prezidenta.

na vláde. Aj keď sú tieto názory nepochybne správne, treba uvážiť aj situáciu, ktorá nastala práve v Slovenskej republike.

Na záver kapitoly by som rád poznamenal, že aj keď nie je z tradícií Česká republika republikou, ktorá by si volila prezidenta priamo, bolo by potrebné takúto možnosť uvážiť práve preto, aby mali občania právo sa podieľať na voľbe „prvého občana“.

Z časti zdieľam názor politológov, že priama voľba prezidenta by mala mať za následok revíziu jeho právomocí, no je nutné uvážiť i fakt, že o tom rozhodujú politici, ktorí sa len neradi vzdávajú svojich právomocí na úkor prezidenta. Preto môže prejsť aj návrh, kedy bude v konečnom dôsledku prezidentovi z jeho právomocí ubraté.

Ako bolo uvedené počas spracovania tejto kapitoly, rád by som sa vrátil k otázkam právomocí a postaveniu prezidentov v Slovenskej a Českej republike. Odvážil by som sa tvrdiť, že postavenie prezidenta v Českej republike je silnejšieho charakteru ako má prezident na Slovensku, kde je volený priamo občanmi. I keď si myslím, že postavenie prezidenta v Slovenskej republike nie je dané ústavou ako silné, závisí od osoby prezidentovi, ako si svoje postavenie vybuduje.

Tým by som chcel povedať toľko, že práve v ČR je postavenie prezidenta de iure slabšieho charakteru, pretože tam pôsobí druhá komora parlamentu. Samotné postavenie osoby Václava Klauza ako prezidenta je však podľa mojej mienky dosť silné. Predstavuje osobu, ktorej názory sú doma akceptované. Jeho slovo platí aj v Európskej únii. Z toho vyplýva práve jeho „silnejšie“ postavenie v porovnaní s prezidentom v Slovenskej republike.

Rád by som vyjadril iba toľko, že nie vždy je postavenie prezidenta odzrkadlené jeho právomocami vyplývajúcimi z ústavy. Často sa stávame svedkami toho, že prezident, ktorý má po štátnickej stránke len ceremoniálny charakter, je osobou

mimoriadne charizmatickou. Je autoritou pre spoločnosť i politické strany, čím si môže svoje postavenie upevňovať. Ako príklad by sme mohli uviesť : prezidenta Rakúskej republiky či prezidenta Spolkovej republiky Nemecko. Z historických zdrojov by mohol byť ako príklad uvedený prvý prezident Československa - **T.G. Masaryk.**

4. KAPITOLA

VÝHODY A NEVÝHODY PRIAMEJ VOLBY PREZIDENTA A ICH DOPAD NA ÚSTAVNÝ SYSTÉM ČESKEJ REPUBLIKY

Táto kapitola bude venovaná výhodám a nevýhodám priamej volby prezidenta. Zároveň budem analyzovať možné systémy priamej volby hlavy štátu v komparácii so Slovenskou republikou. Na záver by som rád dospel k najvhodnejším riešeniam pre Českú republiku.

V druhej kapitole mojej práce som rozoberal postavenie prezidentov počas fungovania Československej republiky. Ako záver ukázal z povahy historického vývoja spoločného štátu nedošlo ani raz na priamu voľbu prezidenta. Československo bolo charakteristickou parlamentnou republikou s nepriamo voleným prezidentom. Aj po rozdelení federácie sa obe krajiny, už ako samostatné, profilujú ako parlamentné republiky.

Na Slovensku ale došlo k zmene spôsobu voľby prezidenta, na druhú stranu nedošlo k zmene formy vlády. Naďalej je Slovenská republika parlamentnou demokraciou, kde sa vláda musí počas volebného obdobia opierať o podporu parlamentu pri presadzovaní politického programu moci výkonnej⁹⁰.

V Českej republike je to veľmi podobné, pretože explicitne nie je charakterizovaná ako parlamentná republika, tento rys je možno vyvodiť hlavne zo zodpovednosti vlády voči poslaneckej snemovni.⁹¹ Historicky ani systémovo teda nie je ani pre jednu krajinu priama voľba prezidenta charakteristická. Takáto voľba je skôr spojená s jeho postavením v ústavnom systéme.

Je charakteristická pre prezidentské či poloprezidentské republiky. Pri riešení otázky priamej voľby prezidenta v Českej republike, pokladám túto skutočnosť za nevýhodu,

---

⁹⁰ Zákon č. 460/1992 Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov, čl. 114. ods. 1

⁹¹ Šimíček, V. Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky. Brno : Masarykova univerzita, 2008, s. 36. ISBN 978-80-210-4520-0

pretože pri presadzovaní tejto zmeny, by mohla prekážka tradície zohrať veľmi silnú úlohu. Ako zmiernenie tejto tradicionalistickej skutočnosti, by mohlo byť zabránenie respektíve obmedzenie „patových“ situácii pri voľbách v parlamente. Priama voľba by odstránila ťažkosti s voľbou prezidenta. Podľa môjho názoru by pomohla aj českým politikom, a takisto by zvýšila dôveryhodnosť parlamentu, ako vrcholnej zákonodarnej inštitúcie, voči verejnosti.

Na Slovensku po zmene vlády v roku 1998, sa parlament 5-krát pokúsil zvoliť prezidenta, ale ani jedno kolo nebolo úspešné. Preto do parlamentu predložili návrh na zmenu voľby prezidenta a ten bol 18.3.1999 schválený potrebnou väčšinou. Dňa 15.5.1999 sa na Slovensku konali prvé priame voľby prezidenta, a založili tak novú politickú „tradíciu“⁹².

Situácia na Slovensku bola podobná tej, ktorá sa počas volieb v parlamente vyskytla už aj v Českej republike.

Vynára sa nám otázka, či by český prezident ako hlava štátu získala vďaka priamej voľbe silnejší mandát a legitimitu. Odpoveď však nemusí znieť tak jednoznačne ako by sa mohlo zdať. Musíme si totiž uvedomiť, že aj v krajinách, kde priama voľba prezidenta nieje zakotvená, dostáva sa prezidentovi republiky, ako hlave štátu, veľkej vážnosti. Pri porovnaní Slovenskej a Českej republiky, sa prezident Českej republiky môže opierať o ústavne mierne silnejšie postavenie, vyplývajúce mu hlavne z čl. 62 Ústavy Českej republiky. Ako pozitívum pre zakotvenie priamej voľby prezidenta by sme mohli uviesť, že v obdobnom modeli ústavnej pozície prezidenta je model priamej voľby prevládajúci⁹³.

Priama voľba prezidenta by takisto mohla posilniť vplyv a možnosti priamej demokracie. Voľba hlavy štátu občanmi by podľa mojej mienky pomohla tradičnej autorite českého

---

⁹² Zrov. : <http://www.pluska.sk/ine/prilohy/prehľad-volby-prezidenta-sr-od-roku-1993.html>

⁹³ Šimíček, V. Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky. Brno :_Masarykova univerzita, 2008, s. 39-40. ISBN 978-80-210-4520-0

prezidenta. Tejto autorite by vôbec neprekážalo, ak by bola podporená ešte aj tým, že je prezident volený priamo ľudom. Otázkou však je, či by prezidentské voľby neostávali bez väčšieho záujmu občanov. Priamych volieb je totiž v Českej republike už niekoľko.⁹⁴

Podobnú situáciu je možno vidieť na Slovensku, kde je niekoľko priamych volieb občanmi. Tu sa voľba prezidenta teší mimoriadnemu záujmu občanov. Ich podiel a snaha na zvolení si hlavy štátu, pravidelne dosahuje najvyššie percentá. Na Slovensku prebehli už tri priame voľby prezidenta. Na každých s týchto volieb sa zúčastnilo viac ako 50% voličov, čo dokazuje eminentný záujem o tieto voľby.⁹⁵ Preto si myslím, že priame voľby prezidenta v Českej republike by sa tešili vysokej popularite, vysokej účasti a nepochybne by zvýšili prestíž prezidentského úradu. V tomto mojom názore ma utvrdzujú aj prieskumy verejnej mienky v Českej republike. Tie jednoznačne ukazujú záujem verejnosti o priamu voľbu prezidenta.⁹⁶

S tým nepochybne súvisí aj otázka, či sa nájde osobnosť, ktorá by dokázala osloviť širokú verejnosť, a zjednotiť politické strany tak, aby v kľúčových otázkach dokázali nájsť konsenzus. Je to totiž práve osoba prezidenta, ktorá stojí na čele riešenia problémov, ktoré sa vyskytujú medzi mocou zákonodarnou a mocou výkonnou. Mal by zohrávať úlohu arbitra, a byť akýmsi sprostredkovateľom pri riešení daných situácií.

Zvýšenie legitimacy a prestíže prezidentského úradu je nepochybne pozitívom priamej voľby prezidenta. Ako negatívum s tým spojené by sme mohli uviesť finančnú nákladnosť, a to nielen v súčasnej ekonomickej situácii, ale všeobecne. Takáto voľba prináša nový termín, nedá sa predpokladať, žeby voľba prezidenta prebiehala súčasne s inými voľbami.

---

⁹⁴ V Českej republike sú priame voľby do poslaneckej snemovne, senátu, do úsc, vúsc, a takisto do Európskeho parlamentu.

⁹⁵ <http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=67>

⁹⁶ Napr : http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100871s_pi90213b.pdf prieskum verejnej mienky zo dňa 19.1.2009

Takisto rozporný môže byť spôsob ako má samotná voľba prebiehať, či v jedno, dvoj, alebo trojkolovom hlasovaní, čo takisto môže ekonomickú stránku veci výrazne ovplyvniť.

Oproti tomu výhodou je, že takáto voľba je vysoko efektívna, pretože odstraňuje možné prietahy v nepriamych voľbách a stanovuje presný dátum zvolenia nového prezidenta.

Prezident má v krajine zohrávať integrujúcu úlohu v spoločnosti. Preto sa nazdávam, že je výhodou, keď zastupuje väčšinu občanov a nielen väčšinu v Parlamente. Otázkou v tomto prípade je, či je na českej politickej či verejnej scéne niekto, kto by bol schopný vyhovieť väčšine voličov a takisto ich nárokom na post prezidenta voleného priamo ľuďom. Osoba prezidenta by mala byť silná a charizmatická. Niekto, kto je schopný osloviť voličov naprieč politickým spektrom.

V stručnom zhrnutí výhod a nevýhod priamej voľby prezidenta možno pokračovať aj ďalej. Tou najväčšou prekážkou pri dosiahnutí priamej voľby prezidenta je nepochybne zmena ústavy. Bez danej zmeny, bez prijatia ústavného zákona, totiž nie je takáto systémová zmena možná. Politici pravidelne diskutujú o zmene voľby prezidenta, doposiaľ sa im však nepodarilo nájsť dostatočný počet hlasov na presadenie niektorého z návrhov.

Ako nevýhodu v tejto situácii možno vidieť, že pomerne veľké množstvo politických strán si návrhy na zmenu voľby prezidenta predstavuje inak, teda po svojom. To ,s určitosťou, predlžuje dobu na nájdenie spoločného konsenzu, ktorý by bol prijateľný pre väčšinu strán. Každá zo strán, ktorá predložila svoj návrh, by ho najradšej aj presadila.

Ide o klasickú politickú kalkuláciu, ktorá je prítomná v premenlivých postojoch politických aktérov. Je viditeľná v tom, kto, čo a kedy hovorí, a takisto ako kto hlasuje o návrhoch podaných niekým iným⁹⁷. Toto je prekážka, ktorá môže

---

⁹⁷ Šimíček, V. Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky. Brno Masarykova univerzita, 2008, s.44. ISBN 978-80-210-4520-0

najviac oddialiť prijatie ústavného zákona o priamej voľbe prezidenta.

Jednou zo strán, ktorá predstavila návrh na zmenu ústavy je ČSSD. Jej predstava sa výslovne dotýka zmien v článku 56 a 58 ústavy, teda netýka sa zmeny postavenia prezidenta a jeho kompetencií. Tento návrh vyzerá takto :

„Čl. 56

Voľba prezidenta republiky sa koná tajným hlasovaním na základe všeobecného, rovného a priameho volebného práva.

Právo voliť má každý občan Českej republiky, ktorý dosiahol veku 18 rokov. Voľbu prezidenta republiky vyhlasuje predseda Poslaneckej snemovne tak, aby sa prvé kolo volieb uskutočnilo v posledných 30-tich dňoch volebného obdobia úradujúceho prezidenta republiky. Ak sa uvoľní úrad prezidenta republiky, vyhlási predseda Poslaneckej snemovne voľbu prezidenta republiky do siedmich dní tak, aby sa prvé kolo volieb uskutočnilo najneskôr do 60 dní odo dňa vyhlásenia voľby prezidenta republiky."

"Čl. 58

(1) Navrhovať kandidáta je oprávnených najmenej desať poslancov alebo desať senátorov alebo občan Českej republiky, ktorý dosiahol veku 18 rokov, ak jeho návrh podporí petícia podpísaná najmenej 10 000 občanmi Českej republiky, ktorí dosiahli veku 18 rokov.

(2) Zvolený je kandidát, ktorý obdržal nadpolovičnú väčšinu odovzdaných platných hlasov.

(3) Ak nezíska žiadny z kandidátov nadpolovičnú väčšinu odovzdaných platných hlasov, koná sa siedmy deň po ukončení hlasovania v prvom kole druhé kolo.

(4) Do druhého kola postupujú iba dva kandidáti, ktorí sa v konečnom poradí umiestili na prvých dvoch miestach. V prípade rovnosti hlasov postupujú všetci takýto kandidáti.

(5) Zvolený je ten kandidát, ktorý získa v druhom kole viac odovzdaných platných hlasov. V prípade rovnosti hlasov rozhodne los.

(6) Ďalšie podmienky výkonu volebného práva, organizáciu volieb prezidenta republiky a rozsah súdneho prieskumu stanoví zákon⁹⁸. K prijatiu tohoto zákona je potrebné, aby bol schválený Poslaneckou snemovňou a Senátom."⁹⁹

Je to návrh, ktorý sa zameriava len na otázku voľby prezidenta. Nerieši zmenu formy vlády v Českej republike, ani na prezidentskú, ani na poloprezidentskú.

Odhliadnuc od tohto návrhu, je otázkou, či zmena formy voľby prezidenta, by nemala znamenať komplexnú revíziu Ústavy. Či by nemala zmeniť postavenie prezidenta, zvýšiť jeho podiel na fungovaní krajiny. Odpoveďou by bol nepochybne prijatý zákon o zmene voľby prezidenta. Osobne si stojím za názorom, že aj keď je Česká republika parlamentná, teda parlament volí prezidenta, zmena formy voľby by ani postaveniu prezidenta, ani postaveniu Parlamentu, ako vrcholnému orgánu moci zákonodarnej, neuškodila. Práve naopak by mohla postavenie Parlamentu voči verejnosti posilniť.

Ako výsledok zhodnotenia danej problematiky ukazuje, na zmenu voľby prezidenta v Českej republike je nutná politická vôľa. Nielen pred voľbami, ale aj po nich. Je potrebné, aby akýkoľvek návrh na zmenu, mal medzi politickými stranami širokú podporu.

Ak by sa v Českej republike raz dospelo k priamej voľbe prezidenta, považujem za najlepšie riešenie, poobzerať sa po skúsenostiach s riešením tejto situácie, niekde kde už takáto voľba funguje, a kde Parlament riešil podobný problém.

---

⁹⁸ Tento zákon upraví podmienky voľby prezidenta republiky, podobne ako na Slovensku zákon č. 49/1999Zb, o spôsobe voľby prezidenta republiky, v znení neskorších predpisov.

⁹⁹ Návrh zmeny Ústavy České republiky zavádějící přímou volbu prezidenta dostupný na : <http://www.epravo.cz/top/clanky/navrh-zmeny-ustavy-ceske-republiky-zavadejici-primou-volbu-prezidenta-20831.html>

Príkladom toho, ako sa dá pristúpiť k zmene nepriamej voľby na priamu voľbu je **Slovenská republika**. Ako som už uviedol, politický tlak na strany v parlamente a samotná neschopnosť parlamentu splniť si svoju základnú ústavnú povinnosť, mala za následok, že politické špičky sa zhodli na širokom konsenze toho, že najjednoduchším spôsobom ako zvoliť prezidenta bude, že si ho zvolia samotní občania, a to v dvojkolovom hlasovaní, s uzavretým druhým kolom.

Slovenský systém voľby prezidenta je teda postavený na dvojkolovom ľudovom hlasovaní, s uzavretým druhým kolom.

Voľby vyhrá kandidát, ktorý získa nadpolovičnú väčšinu platných hlasov v druhom kole¹⁰⁰. Na rozdiel od voľby senátorov v Českej republike, kde platí tak isto dvojkolová voľba, môže byť kandidát zvolený už v prvom kole, ak získa nadpolovičnú väčšinu platných odovzdaných hlasov.¹⁰¹

Slovenský systém priamej voľby prezidenta je podmienený zmenou ústavy a prijatím ústavného zákona a voľbe prezidenta¹⁰². Obsahuje detailné technické a organizačné parametre pre aplikáciu priamej voľby prezidenta¹⁰³. Je to systém, ktorý nezmenil formu vlády, na druhú stranu však zväčšil počet úkonov prezidenta, ktoré nepodliehajú kontrasignácii. Zúžil okruh osôb zodpovedných za výkon prezidenta republiky a jeho mandátu, a rozšíril okruh jeho výlučných právomocí.

Prezident je volený občanmi v priamej voľbe, a je im z povahy svojej funkcie aj „zodpovedný“.¹⁰⁴

---

¹⁰⁰ Zákon č. 46/1999 Zb., o spôsobe voľby prezidenta Slovenskej republiky, o ľudovom hlasovaní o jeho odvolaní a o doplnení niektorých ďalších zákonov, v znení neskorších predpisov.

¹⁰¹ Zákona č. 247/1995Zb o voľbách do parlamentu ČR, v znení neskorších predpisov, §56an.

¹⁰² Ústavný zákon č. 9/1999, ktorým sa dopĺňa Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992.

¹⁰³ Zákon č. 46/1999 Zb., o spôsobe voľby prezidenta Slovenskej republiky, o ľudovom hlasovaní o jeho odvolaní a o doplnení niektorých ďalších zákonov, v znení neskorších predpisov

¹⁰⁴ Podľa textu ústavy prezident nieje zodpovedný nikomu, teda sa s povahy svojej funkcie nezodpovedá.

Ako bolo uvedené, v Českej republike je nutné na zmenu systému voľby prezidenta upraviť podobne ako v Slovenskej republike ústavu. Podmienkou je, aby sa zákonodarcovia dohodli na tom, kto, ako, a za akých podmienok môže za hlavu štátu kandidovať. Ďalej je nevyhnutné pri zmene voľby prezidenta analyzovať, ktorý zo systémov je najvhodnejší, pretože aj keď sa strany dohodnú na priamej voľbe prezidenta, je každá strana pripravená poskytnúť vlastný návrh na takúto voľbu. Jednotlivé návrhy strán na priamu voľbu prezidenta sú rozdielne a zakladajú výhody pre jednotlivé strany, ktoré s takýmito návrhmi prídu.

Podľa môjho názoru by sa v Českej republike nemal zmeniť politický systém, ktorý je v súčasnosti. Nemalo by dôjsť k zmene samotného systému na prezidentský ani na poloprezidentský.

Malo by ísť o model, ktorý nemení postavenie jednotlivých zložiek moci v štáte, neposilňuje postavenie prezidenta, ani sa nejedná o revíziu ústavy v zmysle prekopania kompetencií jednotlivých ústavných orgánov. Zmena pôsobí len na zmenu formy voľby prezidenta republiky, a mení ju z nepriamej na priamu. De facto by podľa môjho názoru nemusela takáto zmena mať vážny dopad na ústavný systém.

V súčasnej dobe je v Českej republike politická vôľa na zmenu systému voľby prezidenta a je len otázkou, ktorý z daných návrhov a v akom znení nakoniec bude schválený. Je potrebné dodať, že zmena formy voľby prezidenta musí byť mimo iného aj správne načasovaná, musí sa jednať o politický aj spoločenský konsenzus a musí byť uznaná aj formálne, tak ako osoba prezidenta.

Pre český ústavný systém prinesie priama voľba pozitíva, len ak bude vykonaná premyslenou úpravou ústavy, a do určitej miery aj úpravou postavenia prezidenta¹⁰⁵.

---

¹⁰⁵ Šimíček, V. Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky. Brno :_Masarykova univerzita, 2008, s.44. ISBN 978-80-210-4520-0

To, do akej miery jeho postavenie bude upravené, ale závisí na konkrétne prijatom ústavnom zákone.

V závere tejto kapitoly by som rád prezentoval osobný názor k danej problematike. Domnievam sa, že pre českú politickú scénu by bolo vhodné prijatie ústavného zákona o zmene voľby prezidenta. Považujem priamu voľbu hlavy štátu za prejav priamej demokracie. Za možnosť občanov podieľať sa na fungovaní krajiny, za šancu zvoliť do najvyššej ústavnej funkcie svojho kandidáta.

Osobne si myslím, že najlepším riešením by bolo ustanovenie priamej voľby prezidenta, s dvojkolovým systémom. Tento presne stanoví deň zvolenia prezidenta, odstráni prietahy v parlamente, aj kuloárne dohady, ktorých sme boli svedkami. Vzhľadom na skúsenosti z okolitých krajín si myslím, že nie je dôvod na veľkú zmenu politických kompetencií prezidenta. Jeho postavenie mu bude dané z povahy jeho voľby a bude môcť svoju legitimitu oprieť o podporu všetkých občanov.

Nazdávam sa, že dopad takejto zmeny voľby prezidenta na ústavný systém by bol v dnešnej dobe zanedbateľný. K posilneniu ústavného postavenia prezidenta by došlo zrejme iba okrajovo, pretože Česká republika bude aj naďalej parlamentná. Dopad takejto zmeny však nepochybne morálne posilní postavenie prezidenta voči politickým špičkám, čo v konečnom dôsledku môže z prezidenta vytvoriť arbitra pri riešení kľúčových otázok. Priama voľba by nemala vážnejší dopad ani na postavenie ostatných zložiek moci v štáte. Parlament by síce prišiel o jednu zo svojich významných funkcií, na druhú stranu by však stále rozhodoval o kompetenciách prezidenta, ako jediný zákonodarný orgán v štáte. Senát by naďalej mohol plniť kontrolnú funkciu voči prezidentovi.

Je teda otázkou, či priama voľba má nejaký vplyv na ústavný systém. V dnešných systémoch, kedy nepanuje striktné dodržiavanie politických systémov, je zmena nepriamej voľby prezidenta na priamu zdanlivo veľmi jednoduchá. Aspoň z pohľadu spoločnosti sa takto môže javiť. Niektorí politológovia sú však iného názoru, a priradujú priamu voľbu prezidenta výhradne ku komplexnej zmene ústavy, dokonca ústavného systému.

Pri pohľade na priamu voľbu prezidenta napr. vo Francúzku, je ústavný dopad priamej voľby oproti skutočnému postaveniu osoby prezidenta slabší. Samotné postavenie francúzskeho prezidenta totiž vyplýva z tradične silného postavenia prezidentov v krajine. De facto má silnejšie postavenie v spoločnosti než mu ukladá samotná ústava. Samozrejme nieje možné porovnávať Českú a Francúzku republiku. Jedna je tradičnou parlamentnou republikou a druhá zasa tradičnou polo či neoprezidentskou republikou. Dopad priamej voľby teda pri ustanovení v Českej republike nebude mať vážny dopad na ústavný systém. Podľa môjho názoru takáto zmena nieje priamo nadviazaná na zmenu politického systému. Ako som už totiž uviedol, aj prezident volený nepriamo môže mať väčšie právomoci ako prezident volený priamo. Osobne si myslím, že priamo volený prezident v Českej republike by mohol dostať viac výlučných právomocí. De facto by došlo k posilneniu jeho právomocí, na druhú stranu by však mohol ťažiť aj z priamej voľby. Jeho morálne postavenie nielen v spoločnosti ale aj voči ostatným orgánom moci v krajine by bolo posilnené. Ako pozitívum je, že priamo volený prezident by sa mohol „opierať“ o občanov ktorí si ho zvolili.

Priama voľba nezasiahne česky politický systém, nezmení postavenie jednotlivých zložiek moci. Parlament zostane na čele moci zákonnej, vláda na čele moci výkonnej a prezident bude plniť funkciu arbitra, osoby reprezentatívnej a osoby, ktorá v krízových situáciách bude povznesená nad stranícke

záujmy, a rozhodne v prospech celej spoločnosti. Toto je faktický dopad priamej voľby prezidenta , ak nastane v Českej republike. Postavenie prezidenta sa posilní primerane aj v ústave, de facto získa silnejší mandát, ale politický systém ostane naďalej parlamentný.

Je otázkou či takáto zmena pomôže českej politickej scéne, či pomôže samotnému prezidentovi. Odpoveď je závislá od konkrétneho návrhu ktorý bude prijatý, od konkrétneho zákona, ktorý stanoví priamu voľbu prezidenta.

Osobne si myslím, že táto zmena by pri zvážení jednotlivých argumentov a pri vôli , ktorá momentálne v Českej republike panuje, bola jednoznačne veľmi prospešná.

Záver

Moja práca, ktorej názov je „Priama voľba prezidenta a jej dopad na ústavný systém“, mala za cieľ objasniť podstatné zmeny ústavy, pri zmene formy voľby prezidenta. Prípadne opísať to, aký je rozdiel medzi priamou a nepriamou voľbou prezidenta. Moju prácu som postavil na historickom dedičstve Československej republiky, ktorá počas svojej existencie prijala niekoľko ústav, respektíve ústavných dokumentov.

Avšak politická vôľa na zavedenie priamej voľby prezidenta občanmi, sa počas trvania Československej republiky nenašla. Preto možno považovať Českú aj Slovenskú republiku za tradičné parlamentné republiky.

Môj cieľ v tejto práci je naplnený tým, že som v jednotlivých kapitolách venoval značnú časť charakteristike priamej voľby prezidenta, a popri tom som ju porovnával s voľbou nepriamou. Takisto som analyzoval jednotlivé modely republík, ich fungovanie a postavenie prezidentov v daných modeloch.

Pokúsil som sa v krátkosti porovnať voľby prezidentov v krajinách s dvojkomorovým parlamentom, ako aj v krajinách s jednokomorovým parlamentom. Ako modely mi poslúžili krajiny V-4, ktoré sa do komparácie hodia aj preto, pretože sú to krajiny, ktoré sú krajinami z rovnakého regiónu, a ktoré spolu v rôznych otázkach aj spolupracujú.

Ako som však pracoval na analýze a porovnávaní týchto krajín, prišiel som k záveru, že tieto krajiny majú osobitne aplikované a modifikované modely systému formy vlády, a aj modely systému volieb prezidentov. Preto som v konečnom dôsledku prišiel k záveru, že Česká republika má možnosti vybrať si z niekoľkých modelov formy voľby prezidenta a vytvoriť systém, ktorý bude kombináciou, čo najlepších ustanovení práve pre Českú republiku, pre jej ústavný poriadok aj zákony.

Ak by som mal svoju prácu záverom zhodnotiť, došiel som po analýze rôznych prameňov, či už historických, zákonných alebo osobných, že za najpriateľnejšiu zmenu ústavy považujem takú zmenu, ktorá upraví v Českej republike voľbu prezidenta bezo zmeny jeho právomocí. Respektíve ich upraví iba minimálne, a to tak aby nebolo pochyb o tom, že Česká republika je i naďalej republikou parlamentnou.

Myslím si, že politici majú možnosť čerpať z rôznych prameňov ústav štátov, ktoré priamu voľbu prezidenta už majú. Dúfam, že sa im podarí vytvoriť návrh tak, aby sa s ním dokázala stotožniť väčšina politickej scény.

Musí sa, ale bezpochyby jednať o návrh, ktorý bude konštruktívny, jednoznačný, schválený v správny čas, aby sa nemusel dodatočne a zbytočne meniť. Aby podľa tohto schváleného návrhu nebolo pochyb kto, ako a za akých podmienok bude za prezidenta zvolený. Práve táto zmena ústavy by mohla navrátiť dôveru občanov v Českú politickú scénu, ktorá má aj vďaka prietahom pri voľbe prezidenta v spoločnosti čoraz menší kredit a autoritu.

Conclusion

My thesis, bearing the title "Direct Presidential Election and its Impact Upon the Constitutional System," is supposed to clarify the relevant changes of the constitution along the change of the presidential election, and also it should describe the difference between direct and indirect presidential election. My thesis is based on the historical legacy of the CSR, which accepted a number of constitutions during its existence, or constitutional documents per se, and yet, the political will to introduce the direct presidential election was never enforced, which I consider to be a great shame.

The aim of this thesis is fulfilled by my characterisation of the direct presidential election in the individual chapters, as well as my comparison of it with the indirect election. My thesis involves also a historical point of view, because devoid of the historical factors, it is rather difficult to characterise functions of each branch of the governmental authority, especially the presidential, which is the highest representative of the constitutional power. For the best characterisation of my hypothesis I have chosen the models of some states, which serve as models in general, and which could be best described in the particular governmental form.

I tried briefly to compare also presidential election in the countries with bicameral parliament, as well as in the countries with unicameral parliament. The models I chose for such a comparison were the V4 countries, which are best suitable for this comparison due to their location in the same region and their mutual cooperation in various fields. However, during my analyses and comparisons, I came to a conclusion that all of these countries have their own, individually applied and modified governmental systems, and the models of the presidential elections, too. This knowledge

finally led to a conclusion that the Czech Republic has an immense opportunity to choose any of the models of presidential elections, and thus create a system that will be the composition of the best statutes for this particular country.

During the creation of the theoretical models of the change of the presidential election accompanied by the change of political culture, I realised that for the indirect election of the Czech presidential authority, it would not be appropriate to change the overall political establishment of the country in such a way, that the majority of the powers of the citizens would be transferred to the president, and thus the president would extremely strengthen his position within the state and that would, consequently, lead to a change of the entire function of the republic.

To summon up my thesis, after the analysis of various sources as well as of my own opinions, I consider the change of the Czech presidential election without interfering with his current competences as the most acceptable change of the constitution, in order to preserve the unquestionable parliamentary form of the Czech Republic.

I think that the politicians have a great opportunity to use various sources of other countries' constitutions, which perform the direct presidential election, and hence they will be able to propose a bill, which will be approved of by the majority of the political scene.

Pramene:

1. zákona č. 37/1918 Sb, zákon o prozatímní ústave dostupný
2. zákon číslo 271/1919 Zb. ČSR , novela ústavy z roku 1918
3. zákona číslo 121/1920 Zb., zákon, ktorým sa uvádza Ústavná listina Československej republiky v znení neskorších predpisov.
4. Zákon číslo 161/1920 Zb., o voľbe prezidenta Československej republiky, v znení neskorších predpisov
5. Zákon č. 36/1934 Zb. o trestnom stíhaní prezidenta republiky a členov vlády, v znení neskorších predpisov.
6. ústavný zákon č. 150/1948 Zb. , Ústava Československej republiky v znení neskorších predpisov.
7. ústavný zákon č. 100/1960 Zb., Ústava Československej socialistickej republiky, v znení neskorších predpisov
8. ústavný zákon č. 143/1968 z 27.10.1968, o československej federácii, v znení neskorších predpisov
9. Ústavný zákon číslo 460/1992 Zb. , Ústava Slovenskej republiky, v znení neskorších predpisov
10. Ústavný zákon číslo 1/1993 Sb. , Ústava Českej republiky, v znení neskorších predpisov
11. zákona č. 247/1995 Sb., o voľbách do parlamentu Českej republiky, v znení neskorších predpisov
12. ústavný zákon č. 9/1999 Zz., o priamej voľbe prezidenta Slovenskej republiky, v znení neskorších predpisov
13. Zákon č. 46/1999 Zz., o spôsobe voľby prezidenta Slovenskej republiky, v znení neskorších predpisov
14. ústava Poľskej republiky z 2.4.1997. zrov: Klokočka, V., Wagnerová, E. Ústavy státú Evropské unie , 2. vydání. Praha: Linde, 2005.ISBN 80-7201-556-7

Literatúra:

1. Blahož, J., Balaš, V., Klíma, K.. *Srovnávací ústavní právo*. Praha : CODEX, 1998,
2. Blahož, J., Balaš, V., Klíma, K.. *Srovnávací ústavní právo*. 3 vydanie. Praha: ASPI, 2007, ISBN 9788073573126
3. Palúš, I. Vysokoškolské učebné texty právnickej fakulty. Košice : Vydavateľstvo P.J. Šafárika, 1999, s. 151-167, ISBN: 80-7097-361-7
4. Klokočka, V., Wagnerová, E. *Ústavy států Evropské unie*. Praha: Linde, 1997.
5. Klokočka, V., Wagnerová, E. *Ústavy států Evropské unie* , 2. vydání .Praha: Linde, 2005. ISBN 80-7201-556-7
6. Pavlíček, V. a kol. *Ústavní právo a státověda 2. doplněné a podstatně rozšířené vydání*. Praha: Linde, 2008,
7. Pavlíček, V. a kol. *Ústavní právo a státověda. I. díl- obecná státověda*. Praha: Linde, 1998.
8. Říchová, B. a kol. *Komparace politických systému I*. Praha: VŠE 1995,
9. Kresák, P. *Porovnávacie štátne právo*. Bratislava: PFUK 1993.
10. Kresák, P., *Ústavy a ústavné dokumenty vybraných štátov*, Bratislava : vydavateľstvo MAZN, 1997
11. Svák, J., Cibulka, L., *Ústavné právo Slovenskej republiky osobitná časť*. Bratislava: Euro kódex, 2009, ISBN 978-80-89363-33-9
12. Posluch, M. Cibulka, J. *Štátne právo Slovenskej republiky*, Šamorín : Heuréka, 2003 , ISBN 80-89122-07-8
13. Hřebejk J., Gronský, J. *Dokumenty k ústavnímu vývoji Československa I. (1918-1945)*. Praha: Karolinum, 2002.
14. Gronský, J. *Dokumenty k ústavnímu vývoji Československa II./A (1945-1948)*. Praha: Karolinum, 2002.
15. Gronský, J. *Dokumenty k ústavnímu vývoji Československa II./B (1948-1968)*. Praha: Karolinum, 2002.

16. Gronský, J., Komentované dokumenty k ústavním dějinám Československa 1914-1945 - I. díl. Praha : Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1027-2.
17. Hroch, M. Evropa-historické události. Praha: Maldá fronta, 1977
18. Malátková, J., OTTOVA ENCYKLOPEDIÉ A-Ž. Český Tešín: OTTOVO NAKLADATELSTVÍ, 2007, s. 880. ISBN 80-7360-014-5
19. Loužek, M., Českoslovenští a čeští prezidenti. Praha: CEP, zborník textov č. 23/2002, ISBN 80- 86547-22-1
20. Šimíček, V. Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky. Brno :_Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4520-0

Internetové pramene:

- 1 .Kubát, M. Politický systém Poľské republiky. Europeum, 15.9.2000. Dostupné na http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=559
2. Návrh změny Ústavy České republiky zavádějící přímou volbu prezidenta dostupný na : <http://www.epravo.cz/top/clanky/navrh-zmeny-ustavy-ceske-republiky-zavadejici-primou-volbu-prezidenta-20831.html>
3. článok k priamej voľbe prezidenta z 1.10.2007 dostupný na: <http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/cyril-svoboda.php?itemid=1718>
4. prieskum verejnej mienky zo dňa 19.1.2009 http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100871s_pi90213b.pdf
5. Prehľad volieb prezidenta na Slovensku, článok dostupný na: <http://www.pluska.sk/ine/prilohy/prehľad-volby-prezidenta-sr-od-roku-1993.html>
6. účasť na voľbách prezidenta na Slovensku podľa oficiálnej stránky štatistického úradu : <http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=67>

